

MINERALIEN

N° 7/8 — 1934

JUULI—AUGUST

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

- Arder, A., konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Toompuiestee 4—8.
Einer, Helmi, konservatooriumi lauluõpetaja „Estonia” teatrimaja, tel. 460-37.
Ernesaks, Gustav, muusikaõpetaja, Lembitu 8-a—1.
Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.
Hellat-Lemba, L., konservatooriumi lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
Kapp-Ruckteschel'i muusikakool, Vene tn. 16—6.
Koch, Thekla, klaverisolist, saade, tunnid, Pilve tn. 6—9.
Laan, Herbert, viiulikunstnik, Tatari tn. 21-a—15.
Lamp, Karl, cellokunstnik, tunnid, V. Patarei tn. 3—2.
Lipand, Ella, konsertlaulja, häälesaadja, Raudtee tn. 66—9.
Mohrfeldt-Viitol, H., konservatooriumi van. klaveriõpetaja, V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.
Norman-Raudkats, E., Kaupmehe tn. 17—7.
Palm, Rudolf, viiulikunstnik, Raadio-Ringhääling.
Tamm, Aino, Tallinna konservatooriumi lauluõpet., Tina tn. 23—20, tel. 302-40.

Klaveritööstus K. SAAR

LIIVALAIA TN. 33. TELEFON 457-01.

Soovitab
otse töökojast **PIANIINOSID**,
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt
võrdsed välismaa kuulsamate firmade
omadega. Parimaks tõenduseks — ostud
ja soovitused muusikatundjailt.

Tenzo Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni tn. 4—7, tel. 447-78.

Toomingas, Vold., muusikaõpetaja, koorijuht, Paldiski mnt. 42-b—6.

Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õpetaja, Falkpargi tn. 18—7.

Nõmme:

Böläu, Rita, konservatooriumi itaalia keele õpetaja, grupid ja eratunnid, Nõmme (Rahumäe), Raudtee tn. 10, tel. 520-45.

Leemets, Vold., viiuli ja teoreetiliste ainete tunnid. Nõmme, Metsa tn. 12.

MUUSIKALEHE 1934. A. TELLIMISHIND:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	Kr. 2.—
Teistele	„ 2,25
Välismaale	„ 2,50

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Lai tän. 7. * Telefon 431-82.

SISUKORD:

Omalibretto — Vold. Leemets.
Ringhääling ja orkester — Ed. Visnapuu.
Modernmuusikast ja selle stiilist —
R. Heinmets.
Daani muusikast.
Kilde soome üldlaulupeost — AIL.
Eesti laulupeod Soomele eeskujuks.

Laulupidusid-päevi: Meeskooride suurpäev.
Võru - Valga - Petseri laulupidu. Väikese
Põltsamaa suur laulupäev.
Meeskooride nurk.
Muusikamuuseumi V ringreis.
Mitmesugust, illustratsioonid.

Järgmine „Muusikalehe“ nr. ilmub septembri lõpul.

MUUSIKALEHT

OMALIBRETO

Vold. Leemets

Kui võtta aluseks puhtkunstilisi huve, siis libretto suhtes ei saa tulla teisugusele seisukohale, kui et: omakunst (ooper, operett) ei tarvitse piirduda ainult omaainestikuga, omafaabulaga, vaid ta võib olla palju vabam. Kunstis ju jääb mõõduandvaks siiski vorm, kuna sisu osutub paljalt lihtsaks telliskiviks, tooraineks. Ning peaks olema ükskõik tolle telliskivi — aine, faabula — päritolu, pääasi et hoone — kunstimeos — ise saaks monumentaalne. Seega: ei tarvitse ilmtingimata maalida, poetiseerida, musitseerida just oma ainel, käsitleda oma sangarlikku minevikku ja seitsetsadat aastat, vaid võib suhtuda märksa vabamalt ja kasutada kõiki neid aardeid, mida pakub universum. Milleks piirduda siis ahtakese raamistikuga ja hüljata avarusi! Päälegi et ka kuulajaskond neid avarusi ootab!

Egas inimtunnete skaala tunnusta mingsuguseid problematilisi piirijaotusi ja geograafilist prokrustese süngi. Inimtunded on universaalsed, vabad, suured; nende puhkemine ja täiuslikkus olgu ter- vitatud kõikjal, sündigu see siis mistahes ilmakaares. Inimvaimu, inimtunde, suurimad avaldised ei kannu enda otsmikul rahvuslikkuse kitsarinnalisust: Prometheus võib olla iga rahvuse sangariks, Faust ei kehasta ainult aariatõu omadusi.

Loovat vaimu peaks iseloomustama just avarus. Loovat vaimu peaks tiivustama, innustama, inspireerima aine, mis teda võluks ja pakuks laialdasi võimalusi, olgu see siis kodu- või välismaine.

Ei mingit sundust, kitsendust, eeskirja. Looming olgu vaba. Tähtis on, et kunstnik kõneleks tulikeelil. Millest ta kõneleb, pole oluline. Verdi on loonud palju oopereid, kuid tema kunstiline küpsus ilmneb alles „Aidas“ — võõrale ainele kirjutatud ooperis.

Kuid teisest küljest:

Iga kunstnik on oma rahva laps ning sellisena peab ta esimeses järjestises tundma huvi just enda kodukolde vastu, peab ülendama iluks „omavalu“; eriti just noore kultuurrahvuse kunstnik. Noor kultuur vajab tunnustamist, aktsepteerimist, tähelepanu. Kes muu, kui just loovkunstnik, suudaks siin aidata kaasa ja tõestada kogu tsiviliseeritud inimkonnale, et ka talutares võib sündida suuri asju, et too nimetu, kuulsusetu pisirahvus võib pakkuda ka aardeid.

Omaainestik. Kes muu peab teda viljeldama, kui „oma inime“, oma rahva poeg. Sest kergesti võiks juhtuda, et muidu too ainek üldsegi ei leia viljel- dajat, kuna ta võõrastele on tundmatu, kuna võõrad teda ei tea otsida. Ehk jälle on ta võõrastele vastuvõtmatu oma tendentsilt. Iga rahvas ise loob oma kangelasid ja vägimehed, kehastab neid ka kunstis. Kuis võiksid siin aidata võõrad?

Nii need kaks erinevat suhtumist võit- levad iga loomisprotsessi juures: ühelt poolt absoluutne vabadus, avarus, kosmi- lusus, teiselt poolt patriootilised kaalutlu- sed ja kohusetunne enda rahvale; ühelt poolt universaalne teem, teiselt omaaine, omalibretto. Kuid milline nendest kahest

vastaspoolest ka ei võidaks ja määraks loomingu suuna, ühteviisi õigeks ja väärtuslikuks jääb looming, kui vaid looja suhtub ausalt ning annab enda parima. Kuid autor — õnnetuseks — võib olla ka ebaaus ning minna „kuulsusega kaubitsemiseni“. Ta võib kas: 1) laskuda loorbeid lõikama kroonuliku rahvuslikkusega, unustades kunsti kui niisuguse nõudeid (puudulik kunstimeel!) või 2) hüljata omaainet paljalt selle tõttu, et ta ise ennast pole veel rahvuslikult leidnud ning on harjunud kummardama kõige ees, mis tuleb suurest maailmast (puudulik rahvustunne!).

Olgu esiteks ooper, ning alles siis rahvuslik ooper. Ning too rahvuslik ooper peaks tohtima kasutada kas või võrast ainet, kui ainult aine läbitöötamine näitaks loovat kõrgepinget ja võõra elemendi kasutamine pole tingitud omaaine põhimõttelisest ignoreerimisest. (Seda viimast süüdistust, muide, meie ooperi ajalugu ei põhjusta).

Üldiselt aga: igasuguse loomingu — samuti n. n. omaloomingu — raskuspunktiks jäägu kunstiline kaal. See aabitsatõde peaks küll kõikide juures pääsema maksvusele — nii produtsentide kui arvustajate, nautijate ja premeerijate suhtes. Kuid miskipärast tundub, et just viimased kalduvad nagu liigselt patriootitsema ja nägema voorusi vaid paljas teemis. Ometi peaksime suutma eraldada rahvuslikku kunsti rahvuslikust ainet, hoonet telliskivist!

Loetledes noid põhimõttelisi võimalusivariante ja jälgides meie eesti omaooperi arengut, pole lõpuks põhjust kurjustamiseks või pettumiseks. Meie ooper siiski on käinud loomulikkude arenemiserada ning librettogi küsimus kuidagi viisi on lahendatud. Omame juba viit ooperit ja viit librettot mitmesuguses väärtuses. Neid on ehitatud omaaainele, kuid ei puudu võõralegi faabulale kirjutatud tööd. Seega oleme küllaldaselt isamaalised ja ka universaalsed, oleme sammuarenenud, loomulikult.

Nii on ooperiga. Kuid kuis seisavad

lood operetiga, tolle „madalama“ kunstiavaldisega.

Ooperi lõi — unustagem äpardused — siiski kunstimeel. Kuid opereti lõi niinimetatud nobless, püüe olla salongiline. Ning siin on meil tegu juba märksa raskemate vastuoludega.

Operett kord juba on selline „aristokraatne“ lavateos, et nõuab — klassikalises operetist alates — seltskondlikku eliiti: kuningaid, vürste, krahve, rittmeistreid. Moodne operett — tõsi küll — pisut pehmemendab traditsioonilist dünastiate ülistamist ning asendab vürste rahamaailma tuusadega, krahve boheemlastega, aadlike tavalise noobli aferistiga. Kuid ometi jääb püsima opereti šablooniline nõue: tegelased olgu võimalikult suursugused, nooblid, olgu kõrgema kihi, aristokraatia — mil kujul see hetkel ka ei avalduks — esindajateks. Kuigi pole vürsttiitlit, siis vähemalt tubli arv miljoneid, kuigi pole ordeneid, siis vähemalt hästi istuv frakk. Kuid kus on meil need vürstiseisused, dünastiad, sajaprotsendilised husaarid ja elukutselised elupõletajad?

Jääb üle: kas ignoreerida maksvusel olevat šabloonit ja tuua päevakorda uued mõisted aristokraatiast ja noblessist, või alistuda maksvale traditsioonile. Sedapuhku meie alistusime ja kohanesime trafareedile: andsime siniverelisi aadlikke ja pesuehtsaid elupõletajaid. Ja kuna selliseid meil endil ei leidunud, siis leppisime importkaubaga ja andsime rolli ka eestlasele, kes — noh muidugi — oli lõpetanud Pariisi kunstiakadeemia. Et ta siiski oleks eesti operett, siis tõime kogu selle hiilgava seltskonna Eestisse suvitama ning vaatama, kuidas alamrahvas põletas jaanituld, tantsis pulgatantsu ning üldse püüdis võtta sakste hääkskiitmist.

Saime nii siis õige küsitava väärtusega omalibretto, milles on küll palju operetlikku, kuid mitte kübetki rahvuslikku iseteadvust.

Egas sellega ei saa leppida.

Kui ooper ei tarvitse ilmingimata rõhutada ikka ainult „rahvuslikku“ külge, siis operett just peaks seda te-

gema, andma eesti miljööd, omafaabulat. Sest operetis kaaluvam osa kuulub librettole (olgu too kaaluvam osa rahvuslik!) Ooperis kaaluvam osa kandub muusikale (olgu too kunstiväärtuslik!). Omistagem siis vajalist tähelepanu vastavale kaaluvale osale. Otsigem omaooperit kõrgeväärtuslikus muusikas, omaooperetti korrektse omasisus, — kas frakiga või frakita, kuid niisuguses sisus, kus armasta-

me-janditame ise ning mitte nood patenteeritud tegelased. Ja kui peaks juhtuma, et meie salongilikkus ei küündi opereti tavaliste eeskirjadeni, meie frakk jääb kohmakaks ega meenuta „vähemalt kolmesaja aastast praksist,“ sest meie ise oleme alles „maamehelikud“, siis... siis visakem nurka too frakk ja esinegem ühe mõistliku — tüseda talupojajandiga. Ning olgem uhked oma talupoja seisusele.

RINGHÄÄLING JA ORKESTER

Ed. Visnapuu

Kui kevadel ringhääling oli minemas riigi kätte, siis kerkisid kohe lootused, et nüüd vist hakkab lahenema ka senine häda orkestriga. Olukorra paranemist võis oodata just seetõttu, et endise puht ärilise ettevõtte asemele oli astumas kultuurpoliitikat lähedalt huvitatud asutis. Orkestriküsimus ongi juba seisnud päevakorras, nii et tunneme vähemalt liikumist mõtte ümber.

Üsna kohe Riigi Ringhäälingu loomise algul tekkis arusaamine, et orkestri kujunemisel tuleks minna välja seisukohast, mis meil lubaks kõvendada orkestrimuusika aluspinda ühiste jõududega. Nimelt kavatseti ringhäälingu muusikalise osa pakkumist siduda „Estonia“ teatriga, kellele leidub juba hulk omapoolseid võimalusi eeskava täitmiseks. Nende olevate valmisväärtuste täiendamise kaudu loodeti kindlamini saavutada seda, mis ühele osategurile jääb kätte võitmatuks. Praeguse seni juba on vahetatud mõtteid, mille varal võib teha mõningaidki kokkuvõtteid.

Meile on hädasti vaja orkestrit, et täita möödapääsmatuid ülesandeid kontserdikorras ja arendada ka muusikalavastuste külge rahuldavamal kujul. Praegu „Estonia“ oma koosseisuga põrkab sagedasti vastu raskusi enda sisemises töös. Orkestrikontserte saadakse anda vaid harukordadel ja neidki juhuslike komplekteerimiste varal. Kui aga mõelda ringhäälingu

käsituses seisvana üht püsivat orkestrit ning kahe asutise vahel teostada liitumisi ja otstarbekaid jagamisi, siis saame kätte õige elujõulise aparadi. Meie oludele kohane painduv käsitlemine võib nii luua just selle seisukorra, mida kõige lähemalt vajame.

Küsimuse päevakorda kerkimisel „Estonia“ poolt fikseeriti kavatsused, mis ilmutavad olude hääd kaalumist ja õige joone tabamist. Nendes ettepanekutes on öeldud asjatundjate sõna, mis ei jäta kahtlust soodsas kompromissitee leidmise suhtes.

Estoonlaste kava näeb ette ringhäälingu põhiorkestri, milles esineks 19 mängijat. See on salongüksus ja osutub minimaalsemaks koosseisuks, mida vastavalt rakendada. Suuremate stuudiokontsertide puhul liituks eelmistega veel 16 mängijat, mis kokku moodustaks väikese sümfooniaorkestri. Lisades sellele kogule ka „Estonia“ koosseisu, saaksime 60-mehelise orkestri, millega juba võiksime pakkuda avalikke suurkontserte.

Nüüd oleks ringhäälingul kasutada ja levitada järgmine saatkava: väiksemad stuudiokontserdid põhiorkestriga, suuremad stuudiokontserdid (arvult 50), rahvakontserdid kodu- ja välismaa dirigentide juhatusel solistidega (25), sümfooniaorkestri kontserdid (10). Pääle nende esinemiste tuleksid levitamisele veel ooperite, operettide, kuuldemängude, soolounumbrite

jne. ülekanDED. Kõige juures vist loomulikult kuuluvad saatekavva ka kooride ja ansamblite esinemised.

Et niisugune valik ringhäälingu vastu huvi tõstab ning muusikalises osas abonente rahuldab, on küllalt selge. Huvi omakorda aga kannab ringhäälingut moraalselt ja samuti aineliselt.

O.-ü. Raadio Ringhääling ühel ajajärgul pidas enda teenistuses koosseisu, mis vastas mängijate arvult praegu kavatsetavale põhiorkestrile. Kui hakkas liginema kontsessiooni lõpu tähtpäev, tulid ilmsiks ka kärpimised, mille kaudu jõuti välja kvintetini. Nii see ansambel mängis ja jäi tegetsema ka ettevõtte ülemineku järgi. Muidugi on ansambli saatekavas täita oma vastavad ülesanded, kuid ta pole ometi tegur väga määravate volitustega. Praegu juba on abonendid tüütuseni täis sellest kvintetimuusikast, mis päevast-päeva hädaldab mikrofoni ees. Kõigele lisaks puuduvad kvintetil vastavad noodidki. Kes vähegi suudab jälgida, see kuuleb imelist sobitust, mis on tingitud orkestrinootide kasutamisest. Niisuguses üldises olukorras ei saa tüütavust ja konarlust vältida ka kõige parem koosseis.

Meil on sigenenud üsna hääd omaloomingut orkestrimuusika alal, kuid see seisab kasutamata ettekande-aparaadi puudumise tõttu. Kavatsetava mooduse juures avaneks võimalus toodangu publitseerimiseks, mis seoses ringhäälinguga võtaks piirid õige laajajoonelisel kujul ja eviks tähendust välispropaganda mõttes. Et aidata maksvusele meie orkestriloomingut, peab leiduma ka vahendaja, kes noodimärkidest teeb kuuldava väärtuse. Veel tuleb arvestada sedagi momenti, et toodang lakkab tekkimast, kui tal puudub pind eluliseks ringkäiguks. Seda pinda tuleb luua ja kindlustada.

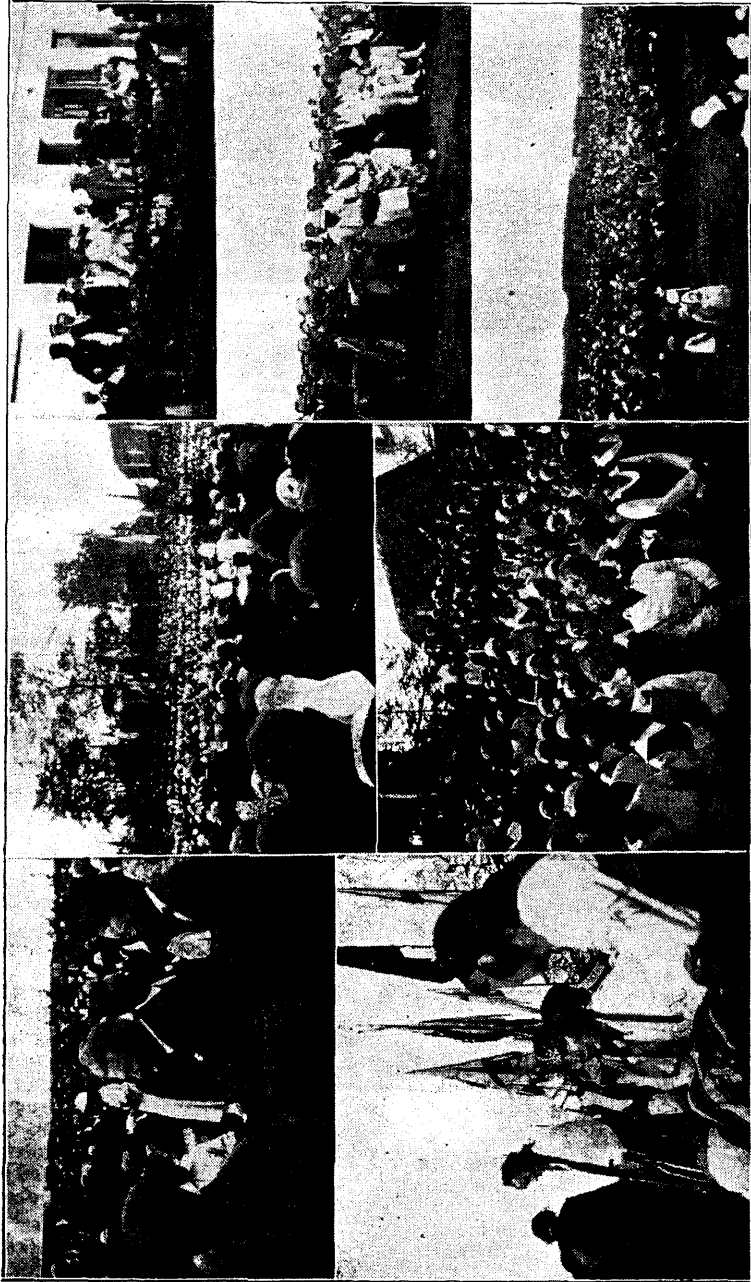
Meie teame kõik, et „Estonia“ teatri lavaorkester on liiga väike tõsisemate ülesannete täitmiseks. Kui nüüd säälpoolt antakse oma mängijad appi kontsertide korraldamiseks ringhäälingu saatekava jaoks, siis loomulikult peab pakkuma ka kompensatsiooni teatritele. Eriti ooperite

ettekanded nõuavad suuremat aparaati lavategevuse saatmiseks ja illustreerimiseks. Kavatsuste kohaselt ringhäälingu orkester peab suutma anda „Estoniale“ kümme meest nende koosseisu täiendamiseks ettenähtud vajaduste puhul. Ülejäänud osa vastavatel päevadel toimetab väikeste stuudiokontsertide andmist. „Estonia“ asub vahetaja seisukohale ja teenib esijoonel vastastikustel alustel meie kõikide huvide.

Mõnelt poolt on avaldatud arvamist, et orkester kui niisugune polegi ringhäälingule väga vajaline, sest ansambel võivat mängida ka orkestri repertuaari. Esiteks tekib piiratud, ühekülgne seisukord, teiseks arranjeering (eriti veel nisugusel kitsendatud kujul) on lahkuminev originaalist, kolmandaks meil koguni asutakse ansambliga teostama ettekandeid kohastamata nootide järgi. See viimane asjaolu ei näi tulevat arvessegi.

Ka pole jäetud toonitamata, et nii mõnigi teine ringhääling ei evi orkestrit. Kui vaatame asjale sisuliselt, siis leiame aga nende ringhäälingute käsutuses seisvat mõne muu kohalise orkestri. Lõpuks on ju ükskõik, millist nime kannab koosseis, kui aga et eksisteerib jõud, keda rakendada ülesannete täitmisse. Igas paigas lahendatakse küsimused nende lähema otsustarbekuse seisukohalt. Seda võimalust eeldab meil „Estonia“ poolt koostatud kava orkestrilaparaadi moodustamise suhtes.

Viimsemad päevad on toonud kõne alla mingi ebamäärase variandi, mille kohta tahetavat kuulda „Estonia“ dirigentide arvamust. See on üks teispoole ettepanek. Nimelt tahetavat „Estoniale“ Riigi Ringhäälingu kulul palgata juure kümme meest, et siis saadud koosseisuga tulla läbi mõlempidi. Niisugune kavatus on täiesti lootusetu. „Estonia“ ju võib neid kümme mängijat kasutada esijoonel ooperilavastuste puhul ja vastutasuna pakkuda oma jõude lisaks kontsertide korraldamisel, kuid püsivast koosseisust pole juttugi. Kõige juures jääb ringhääling ikka orkestrita. See on ju sama ansambillugu.

Pilte Võru-Valga-Peterimaa laulupeolt: vaateid publikule ja lauljatele; ülal paremal auküüalised rongikäiku jälgimas.

Kui ringhääling midagi mõtleb päris tõsiselt, siis tuleb minna välja „Estonia“ poolt esitatud kavast. Võimalikud on vaid mõnesugused väiksemad kaldumised. Kümnest mehest ringhäälingu palgalistena ei maksa üldse rääkida. Kui osatühisus võis pidada salongorkestrit, siis riiklik asutis peaks suutma igal juhul sedasama. Ei paista olevat midagi loomulikumat, kui et nüüd tõstetakse omaaegse orkestri mängijaspere arvu ja moodustatakse endisest võimelisem koosseis. Siis hakkavadki ligikaudu kalkultatsioonid ühtuma. Meie küll peame lootma, et abonentide arv järjest kasvab; mõistetavaltki võib teha vastavalt suuremaid kulutusi. Lõpuks eeskava si-

sustamine on ju esmajärguline vahend kuulajaskonna võitmiseks.

Loodetavasti lähemal ajal algavad läbirääkimised orkestriküsimuse lahendamiseks. Oleks soovitav, kui selleks puhuks arvamused ja ettepanekud seisaksid vaimina täiesti läbikaalutud kujul. Muidugi peab mõistma neid seisukohti, mis kainelt arvestavad ainelisi võimalusi, kuid reaalse kalkultatsiooni piirides ei tohi jätta midagi tegemata, milleks meid kohustab kultuuriline eluvajadus. Kuna praegu siin seisame just ümberkujundamise momendi ees, siis tuleb seda olukorda kasutada julge otstarbekusega.

MODERNMUUSIKAST JA SELLE STILIST*)

R. Heinmets

Sõna modern on sageli tarvitatav väljendus. Selle all mõistetakse mingisugust uut nähet, mis oma sisult erineb momendil maksvaist tõekspidamistest. See on oma-ene igale ajajärgule, kus sõna moderniga eraldatakse uued vaated ja perspektiivid tuntuist ja tavalisest. Siin satuvad tihti vastuollu vana ja uus generatsioon.

Siinkohal modernmuusikat käsitades vaatleme, milles seisab õieti selle olemus ja erinevus; kus on ta algus ja milles avalduvad selle tundemärgid. Modernmuusika on teataval määral relatiivne mõiste; mis ühele tundub modernina, on teisele juba tavaline ja harilik. Nii peetakse tihti Max Reger'it ja R. Strauss'i j. t. ka modernistideks, kuna nad tõeliselt, tänapäeva seisukohalt vaadatuna, seda enam ei ole. Meie harjumusele ja arenenud kõrvale aga ei tundu ta kakofooniana, nagu seda oma ajal iseloomustati.

Säärane hinnang kuulub juba esteetika valdkonda ning oleneb suurel määral isiku muusikalisest haridusest ja maitse arenemisest.

Modernmuusika ala on kaunis suur ja paljude nimedega seotud. Kõike seda siin ei käsitata, vaid tahetakse anda pilti modernmuusika sellest osast, mis oma stiili laadilt on hoopis erinev mineviku omast. Seda nimetatakse tihti ka uueks muusikaks. Moodne muusikateadus on ka selle olemust ja sisu püüdnud mõista ja analüüsida. Et täielikult mõista modern-

muusikat, peame veidi vaatlema oma lähema mineviku muusikat, milles avalduvad juba modernmuusikat iseloomustava stiili tunnused.

Muusika oma arenemise teekonnal on teinud läbi sisemiselt kui väliselt suuri muudatusi. Muusikat iseloomustab ta stiil. Stiili erinevused loovad ka muusika liigituse. Stiil ise on harmoonia, meloodika, rütmi, dünaamiliste ja agoogiliste nähete, vormiprintsiibi käsitlusviisi tulemus. Ta näitab muusikalist keelt, mille abil väljendame muusikalisi mõtteid ja chitame üles helitöö. Stiili laadi määravad seega muusika elementide kasutamise viis ja funktsioonid, mis meie neile anname. Modernmuusika ja „vanamuusika“ vastuolusid tulebki otsida siit. Modernmuusika algust loetaksegi säält, kus muusika elemendid kujunevad ümber ja astuvad vastastikku teissugustesse vahekorradesse. Uus elementide eluavalduus on niivõrd erinev ja silmatorkav, et siin näeme sajandite traditsioonide lõppu ja ühtlasi uut maailma, milles paistab valitsevat melle mõistmatu keel. Lähemal analüüsimisel selgub, et uus keel ei olegi ühe öö sünnitus, vaid evib oma arenemisloolist tagapõhja.

Võrreldes tänapäeva muusikat Bach'i aegsega, on vahe märgatavalt suur, ja just põhielementide seisukohalt vaadel-

*) Allikana kasutatud: prof. A. Mersman — „Die Tonsprache der neuen Musik“.

duna. Neis on sündinud suur ümberkujunemise protseduur. Ajalooliselt võib ehitada kindla skeemi, märkides üksikuid stiili arenemise etappe ja nende kandjaid. Klassikalise ajajärgu muusikaline keel oli puhas, selge, suurejooneline ja galantne. Ta oli vali omas reeglipärasuses ja surutud teatavasse kindlalt normeeritud raamistikku. Igasugused ettekirjutatud reeglid piirasid tunduvalt helilooja vabadust. Ja millises vahekorras olid muusikaelemendid? Harmoonias valitsevad kindlad, funktsionaalsuse põhimõttele, kvartkvindi sugulusele rajatud säädused. Meloodia oli seotud harmooniaga. Teatud meloodiline käik tingis enam-vähem sellele vastavat harmonisatsiooni. Harmoonia oli seega teataval määral meloodia funktsioon. Mõlemiga on kindlas seoses veel rütm ja meetrika. Elementid töötasid niivõrd käsikäs, et neid lahutada üksteisest oleks tundunud suure patustamisena muusika vastu.

Kontaktis üldkultuurilise arenemisega areneb ka muusika. Tema stiil muutub järjekindlalt mitmekesisemaks ja rikkalikumaks. Ta formeerub vastavalt ajavaimule.

Klassitsismile järgnev romantism haarab endasse kogu 19-da sajandi. Romantism toob uusi vaimuse puhanguid. Selles näeme uusi püüdeid ja rühmitusi, uusi stiilmaneere, tungi kiskuda lahti klassikalistest säadustest. Klassikalise ja romantikalise muusika stiili võrdlusest märkame ka muutusi muusika elementide juures. Harmoonias hakatakse kasutama veel tertsi-sugulust ja üldiselt julgemaid võtteid. Kui meloodia varem tundus kaugena ja külmana, siis sai see harmoonialt enam hingestust. Neid uusi stiilmuutusi ei saa eraldada järsu piirjoonega, vaid algeid leiame ikkagi varasemaist ajajärkudest (tertsi-sugulus Beethoven'il). Romantismist võime teha juba teatavaid järeldusi. Nimelt tajume muusika elementide juures tendentsi üksteisest eraldumiseks ja tungi iseseisvale elule. Kogu edaspidine muusika arenemine läheb selles suunas. Iga järeltulev põlv arendab seda ikka kaugemale ja kaugemale. Muusika elementide vahekordade ümberkujunemised sünnivad perioodiliselt tõusudena ja möönanadena, kusjuures võib kergesti eraldada üksikuid isikuid kui eesvedajaid. Ilma et arenemiskäigus peatuda vahepäälsete isikute juures, märgime kohe neid isikuid, kes kõige lähemalt on seotud modernmuusika uue stiiliga. Selleks osutuvad hilisromantismi ajal elavad heliloojad R. Strauss, Max Reger ja G. Mahler. Nimeetatud heliloojate töödest leiame algeid uuele stiilile. Neil muusikutel oli igauhel

silmapaistev omapära üldiselt kui ka uue stiili suhtes. R. Strauss'i, G. Mahler'i, M. Reger'i juures leiame sagedasti teatava muusikalise elemendi niivõrd intensiivset rõhutamist, et teised kaovad selle varju. See on modernmuusika stiili üks tundemärke.

R. Strauss'il on uue stiili tunnusena silmapaistev, eriliselt arenenud koloriitne külg. Koloriiti ei saa võtta igakord kui kaasas käivat tegurit, vaid kui iseseisvaks kujunenud substantsi. Värv substants kujuneb niivõrd primäärseks, et see segab mõtte ja vormi tajumist. (Alpenfonie.)

Max Reger annab uue väärtusena eriliselt rõhutatud harmoonia. Valitseb harmooniline pingeline, mis surub teised elemendid tagaplaanile. Vahele väikseimgi meloodiline käik, selle üksik toon on kasutatud harmoonilise substantsi väljendamiseks. Seda Reger'i iseärasust moodsa stiili suhtes peetakse suuremaks kui see avaldub R. Strauss'il värvi suhtes. Harmooniat lõhkuda värviväärtusteks, see suund Reger'i juures puudub.

Kolmanda isiku, G. Mahler'i juures leiame värvi substantsi veelgi suuremas ulatuses kui R. Strauss'il. Uudsusena tema juures näeme n. n. lineaarset polifooniat. See on polifoonia, kus kujundavaks ja kandvamaks jõuks jääb meloodia. See tähendab — polifoonia ei ole konstruktiivne, ta pole tingitud harmoonilistest ja rütmilistest jõududest ega seotud nendega. See uus polifoonia kuju kõigutab aastasadu kestnud meloodiliste nähete aluseid.

Need kolm isikut annavad romantismile ja selle stiilile lõpliku lahenduse, kuid toovad ka juure uut, mis osutub uue modernmuusika stiiliseks ilmutuseks. Pääle nimetatud isikupäraste tunnuste leiame nende juures absoluutse harmoonia, meloodia politonaliteedi algeid ning kalduvust arkaismi. Need stiililised nähted ongi omased just modernmuusikale. Modernmuusikas harrastatakse seda uut stiililist joont muidugi palju järjekindlamalt. Seepärast peame tunnistama, et „uus muusika“ on loogiliselt välja kasvanud oma eelkäijast. Uue stiili algeid leiame alati varajasemates ajajärkudes, kuna selle lõplikud kujundajad ilmuvad alles hiljem. Niisama maksab see tõde modernmuusika suhtes. Impressionistlikke stiilmaneere leitakse juba Beethoven'i loomingu, kuid ega ta seepärast veel pole impressionist. Modernmuusikale väljenduse annavad teised isikud, uus järgnev põlv. Selle alguseks võime lugeda üldiselt kahekümnenda sajandi hakatust, kuid täpsemalt — maailmasõja algust. Modernmuusika keel põhjeneb uuel alusel. Ta

kõigutab seni maksnud „vana stiili“ ak-
sioome. Ümberkujundamine muusika ele-
mentides on muutunud peaaegu lõplikuks.
Need tõusevad oma säädusepärase jõuga
ja liikumisega iseseisvateks väärtusteks.
Modernmuusika tuleb suure jõurikkusega,
tundes otsekohe ürgelementide juure,
kust leitakse uusi elamusi. Ta ei tunnusta
tavalist ega traditsioonilist, korrapärasust
ega sidet reeglitega. Tal on oma tungid
ning neil oma loogiline elu. Mineviku pri-
mitiivkunst ja eksootika muutuvad tema
jõuallikaks. Raske on midagi liigitada sel-
les kaoses. Ilmub üksteisele vasturääki-
vusi ja erinevusi. Mis oli täna uus, sellele
tekib homme kusagil väikene reaktsioon.
Ühed seovad end kauge minevikuga, teised
eelklassikaga ja klassikaga jne. Kõiki
neid nähteid ühe mütsi alla paigutada on
raske. Midagi ei ole veel kujunenud lõp-
likuks. Mille üle meie võime midagi öelda,
see on modernmuusika grammatika ja
stiil.

Milles seisab siis selle stiili erinevus?
Eespool selgus muusika arenemise suund.
Muusika elemendid eraldusid üksteisest, et
iseseisvalt elada. Muusika elemendid oma-
vad seega uut seisukohta ja tähtsust, mil-
list vanemas stiilis ei tuntud. Nad kasvavad
iseseisvateks, teistest olenemata näheteks.
Nõrgeneb side, milles üks tingib teist ja
määrab selle jõu liikumist. Side elemen-
tide vahel võis mõnel juhul olla väiksem
või suurem, kuid ta püsis enamalt alati
ikkagi. Kõik suhted olid nagu ühe ühise
jõu funktsioonid, mis otsustas nende
käiku koos. Nüüd nad vabastatakse selle
ühise teguri alt ja kujunevad iseseisvaks.
Muusika elemendid loovad sellega oma
avalduste uusi perspektiive. Nende uus
asetus, uued funktsioonid moodustavad
modernmuusika stiili olulisema osa. Ab-
soluutselt uueks seda stiili meie ka ei või
nimetada, sest teatud mineviku pärandu-
sed on sellesse ikkagi jäänud. Peatume
lühidalt iga üksiku elemendi juures.

Meloodia ajajooksul kaotas oma rela-
tiivsuse teiste elementide suhtes ja kuj-
nes iseseisvaks absoluutseks väärtuseks.
Ta vabastab end harmooniast ja meetru-
mist ning voolab vabalt oma sisemise tungi
jõul. Nii leiame modernmuusikas tihti ins-
trumentaalseid sooloid, mis ei toetu üldse
harmoonile ega mingisugusele teisele ins-
trumendile (Hindemith). Soolod saate-
ta, see on meloodia võit. Kui mõne helilooja
meloodika laseb end seletada funktsionaal-
se harmooniaga või kromatismiga, või ku-
jutab vähemalt üldse mingisugust harmoo-
nilist kõlapinda, siis leiame teiste juures
(Schönberg) meloodikat, mis end harmoo-
niliselt ei lase seletada. Viimasel juhul on
meil tegemist juba absoluutse meloodikaga.

Selles suunas on mindud äärmuseni, võika
öelda koguni, et mõttetuseni (Weber).
Kuid modernmuusikas viimati on püütud
luua meloodikas vana ja uue stiili sünteesi,
ja see on andnud paremaid tagajärgi.

Analoogiliselt sünnivad säärased muutu-
sed ka rütmikas. Rütm ja meetrum on
seni liikunud käsikäes. Meetrum kergen-
dab meil tajuda rütmilisi nähteid, mis üht-
lasi alluvad rütmika ruumijaotustele. Ab-
soluutsest rääkida on juba raskem. Aja-
loolises arenemiskäigus on rütm alati olnud
seotud sümmeetriaga. Tuntakse ühte liiki
muusikat, milles rütmiline element on muu-
tunud ülekaalukamaks. Selleks osutub
pääsjalikult rahvalooming ja eriti tants.
Seda on kasutanud modernmuusika ning
loonud sellest mõndagi huvitavat ja oma-
pärasat (Stravinski). Rütm kehabast ka
temperamenti, midagi üleemeelikut või
saatanlikku. On mindud veelgi kaugemale
ja püütud rütmilist täiesti lahutada meetru-
mist, või on jõutud jälle niisuguste nähe-
teni, kus üldse osutub raskeks taibata
mingisugust sümmeetriat.

Modernmuusikas esineb veel tihti nähe,
mida nimetatakse polimeetrikaks. Poli-
meetrika koosneb mitmesugustest väikes-
test kombineeritud meetrilistest osadest
kitsal ruumiulatusel. See on kiire takti-
mõõdu vaheldus. Säärane nähe on omane
eksootiliste rahvaste muusikale. Väga
peenetundeliselt, leidlikult ja osavalt on
seda modernmuusikat kultiveerinud Stra-
vinski oma kombinatsioonide rikkusega.

Kirjutatakse veel ameeriliselt. See tä-
hendab, et rütmilised nähtused on vabas-
tatud igasugustest aja ja ruumi meetrilis-
test jaotustest, raske ja kerge osa perioo-
dilisest ning sümmeetrilisest vaheldumi-
st. Nii näeme, kuidas rütm, vabanedes
ajajooksul teiste elementide relatiivsest va-
hekorrast ja lõpuks meetrumist, on oma-
nud täieliku vabaduse.

Rohkem tajutavamalt kui meloodikast
ja rütmikast, tunneme modernmuusikat
harmooniast. Harmoonia on harilikult alati
olnud modernsuse mõõdupuuks. Kui oma-
ajal R. Wagner'ile heideti ette modernsust,
siis päämiselt just teose harmoonia suhtes.
Tänapäeva modernmuusika hindamisel on
sellest vähe, vaid meie peame arvestama
ka teisi elemente, sest nad esinevad sel
määralt iseseisvalt ja päälesurvalt. Har-
mooniline element vormas samuti vabadu-
sele ja iseseisvusele. Sisu seisab pikaldases
kadentsi ehituse ja lahenduse muutustes.
Harmoonia arenemisest näeme, et kvart-
kvindi sugulusele järgneb tertsi-sugulus.
Hiljem liitub siia veel kromatism, mis lõp-
pude lõpuks samuti kaotab oma püsivuse
ja igasugu näilise loogika. Harmoonia kal-
dub kiiresti ühest kohast teise, kusjuures

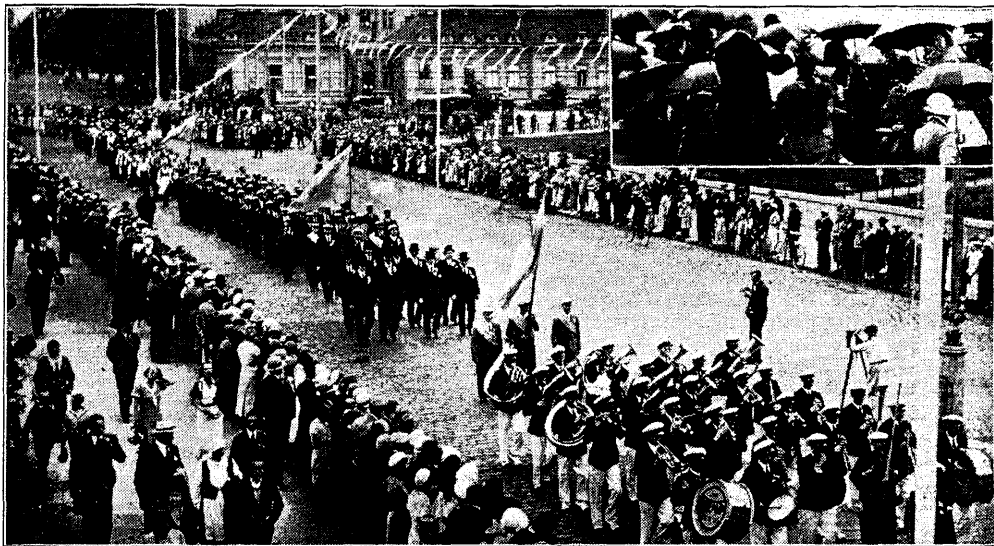
on üldse raske eritleda mingisugust tonaalsust. Harmooniliste ilmutuste kõlapilt lõhutakse. Ta karakter muutub seega isegi teiseks; „transformeerub“ värviks. Harmooniat koloriidina kasutab impressionism, mis viib üldse elementide lagunemise viimaste konsekventsideni; teda võiks seepärast nimetada romantismi viimaseks faasisiks. Tema arenemine ja tippsaavutused toimuvad slaavi ja romaani rahvaste juures umbes ühel ajal R. Strauss'i, M. Reger'i ja G. Mahler'iga.

Impressionismist kaugem ja oma olemuselt teissugune on atonaalne muusika. Siin harmoonia murrab ennast lahti meloodikast ja selle loogikast ning rühb edasi isenda jõududega. Kõlalisel luuakse sellega suuremaid võimalusi ja pingeid.

Edasi näeme veel teisi harmoonilisi nähteid, milliste väljumise lähtekoht osutub teissuguseks endisest. Selleks on modernmuusikas politonaliteet. See võimaldab

le, kuid temas elavad uued kõlapildid oma loogikaga. Selle loogika lähtekohaks on üksikute tonaalsuste ühtesulamise pinges suurus, milles arenevad harmoonilised kombinatsioonid. Politonaliteeti võib leida ka sääl, kus meie seda esimeselt muljelt ei taipagi. Teatavate autorite juures on ta ainult juhuslik nähe. Impressionistid kasutavad politonaliteeti vaid värvi rikastamiseks. Teised tarvitavad politonaliteeti jällegi järjekindlusega (Casella, Toch). Mõnel on ta (Milhaud) energia, tahte, mingisuguse ülevoolava tunnetehoo väljendamise vahendiks.

Modernmuusikas leidub päälle nimetatud harmooniliste nähete veel kõlakujusid, mis ei toetu enam kolmkõlale ja selle komplikatsioonidele. Säärased kõlakujud koosnevad toonide reast, mis üksteisega ei seisa mingisuguses seoses. Tähendab nad ei allu ka harmoonilisele loogikale. Niiugust nähet hüütakse absoluutseks harmooniaks.

Soome üldlaulupeo rongikäik.

jällegi omapäraseid harmoonilisi kombinatsioone. Ta on omane rohkem slaavi ja romaani rahvastele ja vastand sakslaste konstruktiivse iseloomuga harmooniale.

Politonaliteeti võib võrrelda polifooniaga kuid selle erinevusega, et siin meloodilise elemendi asemele astub harmooniline. Tähendab, ta moodustub ühel ajal rööbiti jooksvast meloodiaist, millel oma olemuselt on üksteisega vähe ühist; nad liiguvad hoopis eritonaalsusis. Politonaliteet on võõras endisele harmoonilisele loogika-

Ükski toon ei ole siin tingitud mingisugusest printsibist, nagu kolmkõla, septakordi jne. juures, vaid iga toon esineb individuaalsena. Akord ei ole funktsioon, vaid erisuguste toonide — kas sobivate või mittesobivate — harmooniline väljendus. Tähendab, et säärane kõlapilt asub ka väljaspool tonaalsust. Kõlapildid vahelduvad tugevate kontrastidega.

Eespool nimetatud harmoonilised nähted ei esine alati puhtal kujul vaid ka kombineeritult. Nii võib tihti leida võtteid,

kus politonaliteet, funktsionaalne ja absoluutne printsiip esinevad koos teatava muusikalise lause ülesehituses (Krenek). Selles esineb jällegi enda omapära. Vaatleme veel muid stiili iseärasusi.

Võrdleme esimesena polifooniat. Seni polifoonia oli konstruktiivne või harmooniline. Häälte voolamine sündis teatud kindlate reeglite järele (konstr.). Harmooniises polifoonias harmoonia sidus üksikud hääled tervikuks. Side oli vertikaalne ning sääljuures harmoonilise ja rütmilise suhte tagajärg. Uue tüübina esineb modernmuusikas lineaarne polifoonia. Siin puudub harmooniline ja rütmiline suhe, vaid meloodia jookseb iseseisvalt. Kõla kandvamaks teguriks kujuneb seega meloodia. Lineaarset polifooniat võib võrrelda politonaliteediga, kuid selle vahega, et

kõlalise teguri asemele astub siin lineaarne liikumine. Hääled on rippumatud üksteisest vanade mõistete kohaselt. Nad voolavad vabalt, kaovad teatud kaugustesse, satuvad teravatele dissonantsidele, kuni lõpuks jällegi leiavad üksteist ja sammuvad rahulikult koos. Lineaarne polifoonia toob oma iseärasusega mitmeidki positiivseid väärtusi. Selle algeid leidsime juba G. Mahleri juures. Lineaarne polifoonia on toonud vabadust ja loonud sellega igasuguseid võimalusi. Neid võimalusi on soodustanud just meloodia vabanemine harmoonilisest elemendist. Selles mõttes on lineaarne polifoonia lähedane keskaegsele polifooniale. (Nagu ajaloost teame, tekkis enne polifoonia ja hiljem harmoonia.)

Järgneb.

DAANI MUUSIKAST *)

Järg.

Muusikalistest vormidest on Daanis kõige vähem harrastatud ooperit. See ilmus sinna võrdlemisi hilja ning osutus kitsama ringi, nagu õukonna ja aadli, harrastuseks. Esimene Daanis lavale toodud ooper oli itaalia stiilis kirjutatud „Cadmus“, mis lavastati Frederiksborg'i lossis 1663. a. Ka hiljem lavastatud ooperites oli vähe rahvuslikku. Igas neis ilmnis võõramaiste komponistide mõjutusi. Esimese daani ooperi teksti lõi Johannes Ewald. Esimesteks muusikalisel rahvuslikeks ooperiteks olid Johann Hartmann'i „Balderi surm“ ja „Kalurid“.

Esimeseks tähtsamaks daani orkestrijuhiks, hulga välismaa muusikute hulgas, kes Daani muusikaelu organiseerisid, oli Claus Schall (1757—1835).

19. sajandi algul jõudis Daani prantsuse koomiline ooper. Temale järgnes hiljem vana saksa ja itaalia romantiline ooper. Iseäranis suurt lugu pidas kuningas Christian VIII itaalia ooperist ja itaalia ooperitruppidest. Viimastel aastatel võib panna tähele moodsa ooperi võidukäiku Kopenhaagenis. Daani ooperitest olgu nimetatud: Weyse' „Sovedrikken“, Kuhlau' „Røkerborgen“ ja „Lulu“.

Järgmisest generatsioonist võib nimetada August Enna' „Hecksenit“ („Nõid“), mis ilmus 1892 aastal ja mida mängiti mitmes kohas välismaal. Alfred Toff'il oli menu vaid ooperi „Vifandakaga“ (1898). Kõige noorematest heliloojatest tuleb nimetada Finn Höffting'it, kes H. Ch. Andersen'i muinasjutu „Kejsereus nye Klæder'i“ („Keisri uued rõivad“) ainetikul komponeeris lõbusa, moodsas stiilis ooperi.

Mainitavamateks aga oma muusikaalse väärtuse ja rahvusliku iseloomu ning pideva menu poolt osutuvad kaks daani ooperit: P. Heise' „Drot og Marsk“ ja Karl Nielsen'i „Maskerad“. Esimese traagiline ainetik on pärit kuulsast rahvalaulust. „Maskeradi“ ainetik on võetud L. Holberg'i parimast komöödiast. Oma sädeleva temperamendi, algupärase ja hiilgava vis comica'ga ning meisterlikult loodud muusikaga on „Maskerad“ võimeline vallutama välismaa lavasid.

Balletile kirjutas juba enne Cade't ja Hartmann'i rahvuslikus stiilis muusikat Frölich. Gade' ja Hartmann'i koos kirjutatud „Et Folksagn“ („Rahvalegend“) sai hää arvustuse osaliseks ja kuulub tüübilisemate daani teoste hulka. Veel paeluvama fantaasiaga lõi Hartmann oma balletid „Valküre“, „Thrymskviden“ ja „Edda“. Kuid väärtuslikumat balletimuusikat on kirjutatud: Hakon Børresen („Tycho Brahes Drøm“ — „Tiho Brache' unelm“), A. Enna („Hyrdinden et Skorstensfejeren“ — „Karjus ja korstnapühkija“), Fini Henriques („Den lille Havfrue“ — „Väike näkineu“) ja Paul Klenau' („Den lille Idas Blomster“ — „Väikse Iida lilled“). Kolme viimase kompositsioonide aine on ammutatud H. Ch. Andersen'i muinasjutukestest.

*

Angelies Hammerich on huvitavalt koostanud nimestiku orkestrijuhtidest 1519. aast. Kuningliku koori asutamisest kuni tä-

*) Vt. „Muusikaleht“, 1934, märts, nr. 3.

napäevani. Kuulsamad nimed on: Melchior Borchgrewinck, Heinrich Schütz, A. Scheibe, G. Sarti, J. A. P. Schulz, Fr. Gläser, Niels V. Gade, H. S. Pauli, Joh. Svendsen (kuulus norra komponist), Fr. Rung, Carl Nielsen ja Georg Höberg. Rangi ooperiorkester koosneb 58 liikmest, moodsamate teoste ettekandel esineb ta aga veelgi suuremas koosseisus (kuni 102 liiget).

Ooperi repertuaar on väga laiaulatuslik. 1928—1929 sesoonil mängiti 26 mitmesugust teost. Puccini osutus hooaja favoriidiks („Manon Lescaut“, „La Bohème“, „La Tosca“, „Madame Butterfly“, „Gianini“, „Schickl“). Wagner'ist mängiti järgmisi — „Tannhäuser“, „Lohengrin“, „Meisterlauljad“, „Valküürid“ (harvemini „Tristan ja Isolde“ ning „Nibelungid“). Lõpuks anti oopereid, nagu „Figaro pulm“, „Sevilla habemeajaja“, „Bajazzo“, „Faust“, „Carmen“, „Cavaleria Rusticana“, „Hoffmani lood“ jne. 1929/30 hooaja lõpul mängiti Max Reinhardt'i lavastusel Joh. Strauss'i „Nahkhiirt“.

Ainumaks kohaks kus lavastati oopereid oli Kuninglik Teater. Ainult erakorralistel juhtumitel anti neid ka teistes teatrites. 19. sajandi keskpaigu itaalia trupid esinesid kojateatris (Christeansborgi lossis) ja Kasino-teatris. Uues teatris mängiti 1915. aastal „Don Carlos“ ja itaalia trupp Egisto Tango'ga mängis rea oopereid samas 1927. aastal.

Kuninglikus Teatris kanti ette ooperi kõrval tänini ka sõnalavastusi ja ballette. See ülekoormatus muutis proovide tegemise raskeks ning sundis suurendama teatrit, ning tuleb loota, et see osutub kasulikuks daani ooperi õitsengule. Juba 18. sajandil tekkisid Kopenhaagenis muusikaühingud, kes arendasid muusikaelu. Neil olid oma amatöör-orkestrid ja laulukoorid. Samuti korraldasid nad suuri rahvuslikke muusikapidustusi. Näiteks kanti nende korraldusel 1801. aastal ette Notre Dame'i kirikus 6000 tegelase osavõtul Haydn'i „Loomine“. 1836. a. asutati Muusika Selts, mille päämiseks sihiks oli kirjastada daani komponistide teoseid. Niels V. Gade asutas asjaarmastajate orkestri ja koori ning siis korraldati väikseid muusikaõhtuid esmajärguliste solistide osavõtul.

1851. a. asutas Henrik Rung „Cecilia-förenungen'i“ („Püha Cecilia Ühingu“), milline tegutses koorilaulu harrastamisega.

1901. a. asutati Daani Kontsert-Selts, pääasjalikult noorte komponistide töde ettekandmiseks. Seltsil oli kahesugune eesmärk: võimaldada noortel heliloojatel oma töid kanda ette ja teiseks, äratada publikus huvi nende teoste vastu. Tema

tähtsust hinnati sedavõrd, et riik nimetatud ühinguat hakkas toetama.

Daani Filharmonia Seltsi (Dansk Filharmonisk Selskab) sihiks on välismaa muusika propageerimine Daanis. Teiste muusikaseltside hulgast tuleb veel nimetada 1923. a. asutatud Palestrina Koori, mille 40 liiget kõik osutuvad solistideks. Koor omab ülemaailmist kuulsust, saavutades 1929. a. Milaano võistlustel esikoha.

Üliõpilaskoori asutamine ulatub tagasi 1839. a-sse. See koor on mänginud suurt osa daani muusikaelus ja teistest küljest ka poliitikas („Skandinaavia idee“), olles teinud turneesid pääle Skandinaavia, Soome ja kaugematessegi maadesse. Meeskooridest on kuulsaim „Belcanto“.

*

Tähtsamaks Daani muusika õppeasutiseks osutub Kuninglik Konservatorium, mis asutati ligi 70 aastat tagasi. See konservatorium tänab oma olemasolu eest muusikasõbra P. V. Moldenbauer'i pärandust. Konservatooriumi esimeseks juhatajaks oli Gade, kes organisatsioonina ja pedagoogina omas suurt vilumust, mille ta saavutas oma professoriks oleku ajal Mendelsohn'i konservatooriumis Leipzgis. Hiljem juhatas konservatooriumi kuulus viiuliprofessor Anton Soendsen. Temale järgnes Carl Nielsen, kes suri 1930. a. Konservatoorium omab kuulsaid õppejõude ja umbes 300 õpilast ning töötab riigi toetusel, kuninga patronaadi all.

Pääle konservatooriumi on Daanis veel hulk era-muusikakoole. 1896. a. asutati ülikooli juure muusika õppetool. 1897. a. asutas A. Hammerich muusika ajaloo muuseumi, kus leidub palju haruldasi esemeid ja dokumente.

J. L. Heiberg, peenetundeline poeet ning mõtleja, olles ühtlasi ka suureks asjaarmastajaks muusikas, ütles kunagi, et Daani asetsevat antimuusikalises tsoonis, kahe muusikalise maa vahel. Sääljures mõtles ta põhja pool Rootsist, kes on rikas lauludelt ja Lõuna-Saksamaad, kes omab sajangite vanust, hiilgavate romantiliste ja klassikaliste ephohhodega muusikakultuuri. Heiberg'il oli teatavas mõttes õigus. Üldiselt võetult daanlased ei laula suure kindlusega ning puhtusega, samuti puudub neil rütmiline täpsus. Ka ei oma daanlased enda naabritele võrdset kergust spontaanseks laulmiseks mitmel häälel. Daanlaste muusika kultiveerimise viis ei ole nii sügav, tõsine ega üldine, nagu see on omane sakslastele.

Kuid peab tähendama, et huvi muusika vastu ja arusaamine sellest on daanlaste hulgas viimastel aegadel tunduvalt arenenud. Seda võib eriti panna tähele pääl-

nas ja suurtes provintsi-linnades. Ka maal on märgata orkestrite ja laulukooride rõhkearvulist tekkimist. Peab võtma arvesse, et Heiberg'i ajal daani muusikakultuur oli kindlasti palju pääliskaudsem. Arvestades ühest küljest eespool nimetatud tingimusi, teiselt poolt maa väiksust, pole loovate jõudude hulgaist tõusnud nii monumetaalseid heliloojaid, kui näeme seda suurte rahvaste juures. Ainult üksikud daani muusikud on suutnud võita ülemaailmiste kuulsuste. Nende looming on lähe-

dalt seotud lihtsa iluga, mida omab Daani, mis ei ole pitoreskne, kuid siiski peenelt nüanseeritud. Daani autorite looming on lähedalt seotud ning harmoneerub rahva hingega ja püüetega. Välismaalane, kahtlemata, ei suuda tungida kiirelt ega kergeti sellesse intiimsusesse, mis osutub aga tähtsaks faktoriks daani rahva elus. Niipea aga, kui välismaalane seda on hakanud märkama, tunnistab ta, et daani muusika, mida daanlane hindab ja peab kalliks, väärib lähemat tundmaõppimist.

KILDE SOOME ÜLDLAULUPEOST

Soome 22. üldlaulupidu peeti tänava Soome Kooriliidu korraldusel Soome suuremas vabrikulinnas Tampere 30. juunil ja 1. juulil.

Eesti Lauljate Liit sai Soome Kooriliidult austava kutse võtta osa sellest laulupeost oma esindajate kaudu. See meeldi ülesanne pandi E. Lauljate Liidu juhataste liikmete Aleksander Oinas'e ja Aleksander Looritsa pääle, kes siis käisid jälgimas soome üldlaulupidu Tampere ja tervitasid sääl soome lauljaid eesti lauljaskonna nimel.

Tampere sai eesti lauljaskonna esindajale osaks sõbralik vastuvõtt nii peotoimkonnalt kui ka Tampere linnavalitsuselt, eriti aga Eesti aukonsulilt Tampere, pr. Rosa Salmelin'ilt, kelle otse võrratult soe külalislahkus ja südamelik suhtumine jättis mälestusse ilusaid muljeid Tampere ja ümbruses veedetud päevist.

*

Kuidas oli neil, kas oli sääl suurem ja läks paremini, kui meil? — need on meie inimliku uudishimu esimesed küsimused soome laulupeo puhul. Ei ole ju viisakas küsida: kas oli väiksem ja kas läks kehvemalt?! Sellepärast siis — kas oli suurem ja kas läks paremini? Sääljuures aga kõikide salajane südamesoov on muidugi, et oleks ta ikka nii, et meil oli suurem ja läks paremini!

Mis vastata siis avameelselt mõna sõnaga?

Soome laulupeol viibides öeldi kuskil kitsamas seltskonnas: Maailmas on kolm asja, mida ei ole suudetud teha järele, ja nimelt — egiptuse püramiidid, hiina müür ja eesti laulupeod!

Võib olla, on ses võrdluses jalustrabavat paradoksaalsust, võib olla, on öeldu liialt suurustav, liigagi iseteadev, kuid ometi

leidub siin suur tera tõtt. Ja miks siis mitte olla iseteadev, miks mõnikord ka mitte suurustav, kui selleks on põhjust?! Et meie laulupeod seda küllaldaselt õigustavad, on siiski vaidlematu.

Nii ka soome üldlaulupidu igatahes ei ületanud üheski mõõdus meie omi ja meie rahvuslik iseteadvus võib ses suhtes täielikult olla rahuldatud. Kuid ka hõimusild ei kannata, sest soomlased säevad meid eeskujuks enestele ja avameelselt peavad endid meie õpilasteks.

*

Andes ülevaadet soome laulupidude ajalooist, kirjutab Soome Kooriliidu häälekandja „Suomen Musiikkilehti“ oma erakordses numbris, mis ilmus tänavuse soome üldlaulupeo puhul, järgmised read:

„Kuigi laulupeo-aate õhutajaks alapäraselt oli Eestilt pakutud eeskuju, on kogemused näidanud, et ükski teine rahvapidu ei ole nii sobiv Soome oludesse ja nii kaasakiskuv laiadele rahvahulkadele kui laulu- ja mängupeod.“

Meil muidugi on põhjust sellest tunda tõsist rõõmu, et meie eeskuju on kandnud nii hääd vilja. Kuid siiski tuleb märkida, et sääresteks haaravateks ja hoogsateks üldrahvuslikeks suursündmusteks, nagu meil Eestis, ei ole laulupeod Soomes ometigi mitist. Nad ei ole senini suutnud oma ulatuselt tõusta meie üldlaulupidude ligilähedalegi, nende lauljate hulk üldlaulupeol ulatub meie tavalise maakondliku laulupeo tegelaste arvuni ja kuulajaid koguneb neil vast niipalju, kuipalju meil kokku tuleb lauljaid-mängijaid üldlaulupeole. Niisugust laulupeo-vaimustust Soomes ei tunta, nagu meil, kus kogu maa seda elab üle püsivalt, moodustades siin sääl korraldatavate laulupäevadega laulu-

pidude-ahela suvi suve kõrval aastast aastasse. Soome üldlaulupeod ei pane liikuma sääraseid rahvamae, ega süüta ka sel määral kui meil. Ja see hoog, meeleavaldused ning vaimustuspuhangud, mis meie laulupidudele õieti annavad omapärase sisu, on Soomes väga visad tulema, rääkimata neist lõpueffektidest, kus lauljad kui ka rahvas algatuse haaravad oma kätte ja peo meeleolule panevad krooni pähe, sulatades mitmekümne tuhandelise rahvamassi südamed kokku üle terve laulvälja.

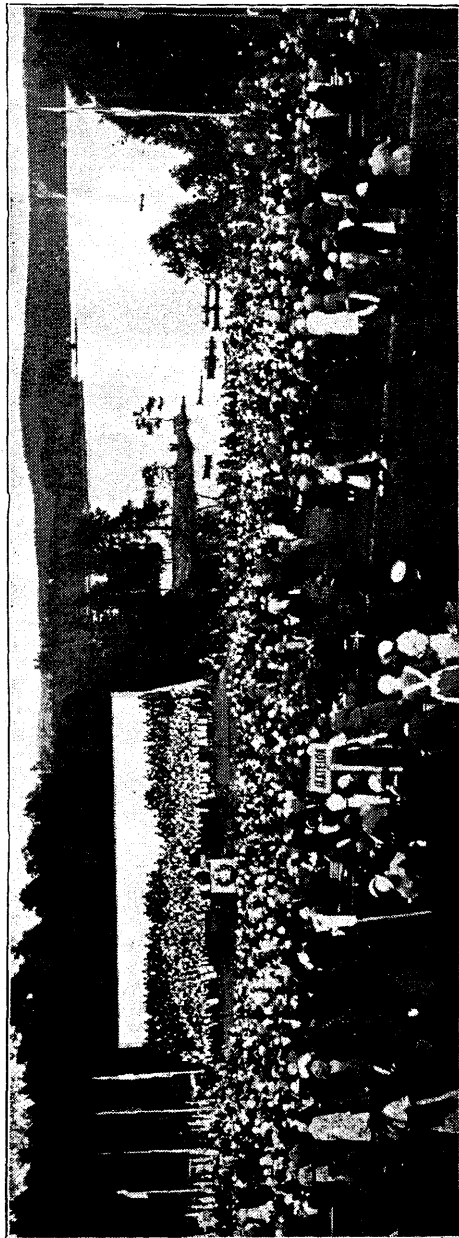
Näib, et siiski oleme lõunamaisem rahvas ja võtame tuld kergemini kui põhjanaaber Soomes, kus muide küll valitseb kõrvetav kuumus.

Kui ühte iseloomustavat näidet laulupidude üldise tähtsuse võrdlemiseks meil ja Soomes võib tuua asjaolu, et tänavuselt soome üldlaulupeolt puudus Soome president ja ka valitsust ei esindanud pääminister, vaid haridusminister. Meil ei ole midagi imestuda, kui leiame oma riigivanema isegi mõneil pisikeselt maa laulupäevalt, üldlaulupidu riigivanemata on aga lihtsalt kujutlematu.

Ja veel: kui meil on Tallinnas üldlaulupidu, siis terves riigis ei ole neil päevil ühtegi muud suuremat pidustust, vaid kogu tähelepanu suundub laulupeole, ning kandub ühenduses sellega Tallinnale kui loomulikult üldlaulupeo asukohale. Või jällegi — kui meil on kuskil maakonna laulupidu, siis laulupeo pühapäeval selles maakonnas küll vaevalt peetakse isegi pulmapidu ja ei oleks sugugi ime, kui kogu jumalateenistused mõnes maakirikus jääksid ära. Soomes aga Tampere üldlaulupeo ajal oli küllalt veel teisigi laialatulistikke pidustusi. Nii samal puhul peeti Lahtis suurt messi, Helsingis olid rahvusvahelised tööliisspordi suurvõistlused, Askolas toimus põllumajanduslik näitus jne. jne.

Kuid mis pääsi — soomelauljaskond ise on lõhestatud. Nagu kõikjal muudel aladel Soomes, nii ka laulus ja mängus kerkivad sääl esile teravad klassivahed ja hõõrumised, nii et säärasest ühisest perest, nagu kujundab meie 11.000-päälise organiseeritud lauljaskond oma Lauljate Liidu ümber, ei ole Soomes juttugi. Sääl tõsiselt imestutakse, et meie Lauljate Liidu abiesimeheks on sotsialist ja otse jahmatama pani asjaolu, et Eesti tööliissportlased sini-must-valge lipu all tulid Soome võistlusväljale. Soome olud niisugust nähet ei tundvat. Sääl on kõikjal kaks rinnet: üks kodanline ja teine tööväe. Isegi laulus!...

Siiski tuleb kriipsutada alla, et näiliselt

laulupidu oli küll suurimaks sündmuseks neil päevil kogu Soomes ja ka ajakirjandus andis laulupeole esikoha päevastundmuste seas.

Laulupeo kordamineku oli igaks juhuks kindlustanud Tampere linn. Nimelt Tampere linn

ehitas omapoolt laululava kõigi kõrvalehitistega, andis uhked istepingid publiku tarvis, korraldas ja ilustas laulupeoplatsi ning säadis korda ka juurgekäigu teed. See kõik olevat Tampere linnale läinud maksma 70.000 Soome marka (Eesti rahas üle ½ milj. sendi). Kuid vähe sellest. Tampere linn võttis oma kanda ka kogu riisiko ja andis laulupeo korraldajale garantii 100.000 Soome marga suuruses seks juhuks, kui pidu miskipärast peaks lõppema puudujäägiga.

Nii et ses suhtes oli Soomes seisukord küll otse ideaalne; mitte nii nagu meil, et pead nuruma isegi lõbustusmaksu ja õlleloa pärast!

Võib tunda, et Soomes ehk oli korraldatud linnade vahel võistluspakkumine laulupeo õiguse saamiseks. Aga ei! Tampere linnaomavalitsusel enesel oli küllaldast arusaamist linna kasudest laulupeo tõttu ja ta võttis need kohustused oma päälle ilma ühegi võistluseta.

*

Peovõraste kogunemine Tamperele algas päev enne peo algust. Tulid peamiselt tegelased — lauljad-mängijad, kes pidid töttama eelproovide pärast. Tänavapildis paistiski siis silma rohkesti naisi rahvarõivais. Ka tundus peoelset eluvust liiklemises, päälegi kui jaamast tulid orkestrid mürtsuva muusikaga linna ja tõmbasid rahva kaasa. Muidugi oli linn ise lipuhtes. Rongil aga erilist tungi ei tundunud.

Esimese peopäeva päätähelpanu kandus tegelaste rongikäigule. Ülesandmiste kohaselt pidi kõiki kokku kohal olema ümmarguselt 5000 lauljat-mängijat. Tegelased asetati rongikäiku neljakaupa reas, eesotsas kanti riigilippu ning selle järele tuli kaks orkestrit ja siis koorid maakondade kaupa järjestatult, kusjuures orkestrid paigutati parajale vahemaale. Rongikäik möödus umbes ½ tunniga. Oli rohkesti ilusaid naiste rahvarõivaid ja terved koorid neisse ühtlaselt riietatud, isegi maakondade järge võis ühtlust märgata. Kuid kooridel oli vähe lippe, terve rongikäigu kohta vaid 18, kuigi koore pidi olema üle 100 ühes orkestritega. Koorid olid üldiselt väikesed, kõige suurem ülesandmise andmetel Kaajaani seminari meeskoor 108 lauljaga, sellele järgnes „Hämeen Lauu“ segakoor Tamperest 65 lauljaga, orkestrid aga võrdlemise suured, enamuses kaitseliidu omad ja hääd. Iga koori eel kanti varda otsas koori nimelauda. Rahvast oli rongikäiku jälgimas üsna tihedalt (Tampere on üle 50.000 el.). Rongikäik viidi mõne kilomeetri kaugusele linnast välja

peoplatsile, mis asetses väga ilusas kohas Pyynikki mäe jalal Pühajärve kaldal. Metsavaheline tee oli mõlemalt poolt tähistatud üksteisest mõnekümne meetri kaugusel asetsevate riigilippudega pikkade ritvade otsas. Samuti pääsissekäik peoplatsile oli ehitud riigilippudega, kuid sääil tihedates ridades. Rongikäik liikus täies korras ja jättis efektse mulje. Kuid rahvas laskis tegelased mööda täielikus vaikuses külma põhjamaaise ükskõiksusega. Meil nii ilusad rahvariided kindlasti oleks kutsunud välja kestva aplausi kesklinnast peoplatsini. Kuid mitte üksnes tegelasi, vaid ka kõrgeid peokülalisi, eesotsas presidentiprovaaga, võeti Soomes peoplatsilgi päris vaikides vastu. Muide, rongikäiku teel jälgis autribüünil presidendi proua, kellele rongikäik avaldas vastavat austust.

Ilus ilm esimesel peopäeval soodustas rahva kogunemist, ja soomlaste eneste arvates pidi sel päeval platsil olema üle 10.000 kuulaja ning peo kordaminek aineliselt juba esimese päeva tuludega kindel.

Laulupidu avati vana kirikulauluga ja kõnedega peotoimkonna juhatajalt ning haridusministrilt. Järgnesid ettekanded, mis ühes vaheaegadega kestsid 4 tundi. Suuri kiiduavaldusi ei olnud, autorite väljakutsumisi üldse mitte, mõni üksik laul tuli kordamisele. Väikest elevust sünnitas vaid Rootsi Kooriliidu esinduskoori esinemine ja väga ilusat pilti pakkus 1500-päälne kirjurõivaline lastekoor.

Teine peopäev, pühapäev, pidi muidugi päätähelpanu omale tõbama. Kuid kogu päev läbilakkamatult kestnud tugev vihm tõmbas kriipsu kavatsustele ja lootustele, ning kuigi rajuilme ei suutnud takistada pidustuste jätkamist, siis ometi rikkus sadu paljudi ja eriti publiku kogunemisele mõjus vägagi halvavalt, nii et teisel päeval oli rahvast väljas tunduvalt vähem, kui laulupeo avamisel. Siiski peoplatsi 5000 istekohta olid täidetud vihmavarjude-merest.

Vihmast hoolimata sooritati pühapäeval kõik ettekanded. Unustamatut pilti pakkus eriti Helsingi linna 70-liikmelise simfooniaorkestri esinemine lahtisel laululaval vihmavarjude all. Võib olla, et just vihma tõttu tekkis teisel päeval ka soojem kontakt lauljate ja publiku vahel. Igatahes oli pühapäeval aplausi juba rohkem. Peo elevusrikkamaks momendiks aga kujunes vanade üliõpilaste 200-liikmelise ühendmeeskoori esinemine, mispuhul kiiduavaldused kutsusid esile isegi lisapalasisid ja meeleolu kruvisid sinnamaale, et üldjuhataja prof. Klemetti

isegi kätele tõsteti. Kuid laulupeo lõpuks, kui vähehaaval harvenes vihm, vaibus tuju jälle, ja kuigi ka lõpulaul tuli kor-rata, siis ometigi lõpp ise saabus nagu ootamatult järsku ja rahvas hakkas val-guma laiali siis, kui veel midagi oleks taht-nud oodata. Kuid ei tulnud enam midagi ja lõpp oligi käes. Säärast „laujate oma-käelist laulupidu“, nagu meil harilik peo-kava lõppedes, ei katsutudki üritada.

*

Mõneti seekordne soome lau-lupeo kondikava erines meie omadest.

Kõigepäält olid uudiseks lastekoorid, mis meie laulupidudelt ammugi on kadu-nud ja moodustavad omaette koolinoorte laulupäeva. Soomes aga esines 1500-pää-line lastekoor, pea eranditult Tampere koolide õpilased, orkestri saatel; ja peab tunnustama, et see jättis ühe meeldivaima mulje Tampere laulupööl.

Sellevastu hoopis nõrk ja täiesti õigus-tamatu kavas tundus n.n. „amatöör-orkester“, mis kujutas enesest nähtavasti maameeste viulukoori ja juba oma kogult, alla 30 mehe, nagu kuidagi ei sobinud lau-lupeo raamesse. Kuid kahjuks ka ette-kandelt ei suutnud see orkester midagi pakkuda.

Samuti ei tundunud õigel paigal olevat midu nii hinnatud Helsingi linna kutse-line sümfooniaorkester maailmakuulsa tamperelase prof. Schneevogt'i juha-tusel. Lahtine laululava lageda taeva all ei ole siiski poodium sümfooniaorkestrile ja laulupeo õhkkond üldse nagu ei sobi säärasele üksusele, olgu ta nii hää kui tahes.

Veelgi vähem sobis n.n. solistidekoor, kus esines 17 soome parimat soololauljat, kuid mis ometigi mingit suurt elamust ei suutnud pakkuda laulupeo kavas, milles meie harjunud oleme massikooridega.

Edasi torkas Tampere silma soomlaste tugev usuline hardumus. Laulupidu avati küll ainult tavalise kirikukoraaliga, kuid pühapäeval korraldati juba pidulik jumalateenistus, kus olid kaastegevad ühenda-tud kirikukoorid; samuti pühapäevase laulupeo kavas oli esimene osa täieliselt pühendatud vaimulikule laulule ning isegi vaimulik kõne või jutlus leidus kavas.

Pääle kõige selle kuulsid aga laulupeo programmi ka õhtused rahvapeod, kus olid nähtud ette orkestrite ja üksikkooride esi-nemised, kõned, võimlusettekanded ja lõpuks „1 tunnin yleinen tanssi laululavalla ja muilla paikolla“.

*

Huvitavaid andmeid peotegelaste kohta pakub laulupeo-juht. Selle järele oli lau-

lupeoks antud üles: 76 segakoori 2356 lauljaga, 18 meeskoori 550 lauljaga, 5 nais-koori 165 lauljaga, 13 pillikoori 248 män-gijaga, 3 „amatööriorkestrit“ 29 mängi-jaga, 3 lastekoori 1500 lauljaga ning pääle selle veel solistid, orkestrandid, üksikuid lauljaid ja vanu üliõpilaskoori liikmeid, nii et kõik kokku peojuhi järele ametlikult pidi kujundama 5000 tegelast.

Laululava kogunes lauljad üsna täis lastekoori ja segakoori esinemisel, seega mahutas kõige rohkem 2000 laulja ümber. Kooride lipud olid asetatud laululava kõr-vale pahemale küjele ja säälsamas seisid ka Soome, Rootsi, Norra ja Ees-ti riigilipud, viimane viimasel kohal.

Kogu laulupeo tegevuse juhtimise ras-kuspunkt näis lasuvat Soome Kooriliidu väsimatul esimehel prof. Heikki Kle-metti'l. Tema mitte üksnes ei juhata-nud valdavat osa laulest, vaid ta näis üld-se kõike ja kõiki isiklikult juhtivat ning esines isegi peokõnega ning pidi ka valju-hääldeaja kaudu täitma korrapidaja koku-seid...

Muide, lauljad-mängijad olid kaunis koormatud, tundub küll, et rohkem kui meil. Eelproovid algasid juba laulupeo eelpäeval kella 17 aegu ja jätkusid lau-lupeo esimese päeva ning ka pühapäeva hommikul kella 8-st alates ning kestsid kaua; veel keskpäevalgi võis kuulda har-jutuslaulu. Samuti peoplats asus linnast üsna kaugel väljas, maa tundus kõvasti pikem, kui meil Kadriorgu minnes, kuigi nende ridade kirjutaja ka varemgi sääli oli käinud ja seega tee ei olnud võõras. Kor-teris olid tegelased samuti koolimajades nagu meilgi.

*

Esitati kogu kava üldiselt täiesti kordaläinult, kui arvata maha see õnnetu „amatööriorkester“, mil-le kohta eel oli juttu.

Kooridest kõigepäält tuleb mainida häid sega- ja lastekoore prof. Klemetti' meisterlikul juhtimisel. Need koorid olid arvalt kõige suuremad ja kõlasid ka kõige täidlasemalt. Sama tähelepanevad olid pillikoorid Väino Haapalaise juhtimi-sel, kusjuures eriti tuleb märkida pillide väga hääd häälestamist; kuid ei saa ka jätta ütlemata, et pasunamed olid ena-mikus mundrites, seega — kroonukoorid. Meeskoorid metsallema Ilmari Kalk-kise juhtimisel ja naiskoorid pr. Kle-metti' juhtimisel olid koosseisult väike-sed, kuid tulid oma ülesandega hästi toi-me, eriti meeskoorid.

Kummalgi päeval oli täiesti uus kava, milles igat liiki ühendkoorel küll polnud väga palju laule (segakooril

siiski kahe päeva pääle kokku 18, kuid kaunis kerget ja vana tuttavat laulu). Et esinevaid üksusi oli palju (segakoor, meeskoor, naiskoor, lastekoor, vanade üliõpilastekoor, solistidekoor, pillikoor, „amatoriorkester“, sümfooniaorkester, Roots Kooriliidu esinduskoor ja veel kõik laulukoorigid kokku ning pääle selle kõned ja tervitused), siis läks asi kaunis pikaks ja sagimist oli laululava ümber rohkesti, kuigi lauljate-mängijate lavale tulek ja lahkumine oli korraldatud väga otstarbekalt nii, et ühelt poolt tuld ja teisele poole mindi ilma vähemagi segaduseta.

Esitatud kava ei koosnenud ainuüksi soome helitöödest, vaid sisaldas ka rohkesti Soome rootslaste teoseid ning isegi päris võõraid asju, nagu näit. Beethoveni uvertüür „Egmont“. Üldiselt olid kavas võrdlemisi kerged kõlavad laulud (muuseas, näit., meilgi a. 30 tagasi rohkesti lauldud Hagfors'i „Laul Imatralle“), päämiselt vanematelt helimeistritelt, kuna täiesti puudusid soome „noorurid“.

Soomlased ise ei loegi vajaliseks laulupeol esitada oma heliloomingu tippsaavutisi; laulupidude ülevaks traditsiooniks nad peavad Soome Rahvahariduseltsi ühe tugisamba, Su omalaise, vana juhtmõtet:

„Kunstiliste sihtide kõrval on nende pidude kõrgemaks pääeesmärgiks võimsa rahvustunde ja isamaalise mõtteviisi kindlustamine meie rahvas.“ („Suomen Musiikkilehti“ nr. 6 — 1934, lhk. 232).

EESTI LAULUPEOD SOOMELE EESKUKS

Täna suvel, 30. juunil ja 1. juulil Tampere peetud soome üldlaulupeo puhul tõi soome ajakirjandus rea kirjutisi eesti laulupidude ajaloo kohta, näidates nendes kirjutistes, et eesti laulupeod on olnud eeskujuks soomlasile ja on seda veel praegugi. Toome allpool mõned väljavõtted neist kirjutistest.

Kõigepäält Soome Kooriliidu häälekandja „Suomen Musiikkilehti“, tuues oma laulupeonumbris ülevaate eesti laulupidudest, lõpetab oma kirjutise:

„Lõpukokkuvõttes võime neist valdavaid pidustusi teha selle järeltule, et need on parim tõestus eestlaste muusika-armastusest ja suurest rahvustundest. Neil tunnevad kõik rahvaliidmed end ühesarnaste lauljatena. Rahvusliku kooskõla ja isa-

See oli Soomes juubelilaulupeo. Esimene soome laulupeo on Eesti õhutusel peetud nimelt 50 a. tagasi, 1884. a. suvel Jyväskylä. Edasi järgnevad soome laulupeod: 1887 jälle Jyväskylä, 1888 Tampere, 1889 Viiburi, 1890 Jyväskylä, 1891 Kuopio, 1892 Turus, 1894 Vaasa, 1896 Sortavalas, 1897 Mikkeli, 1900 Helsingis, 1905 Turus, 1908 Viiburi, 1911 Hämeenlinna, 1913 Savonlinna, 1914 Kuopio, 1921 Helsingis, 1923 Mikkeli, 1924 Jyväskylä, 1926 Sortavalas, 1931 Helsingis ja nüüd 1934 Tampere.

Tänavuse laulupeo korraldas esmakordselt soome lauljaskonna keskkond — Soome Kooriliit. Esimesed kakskümmend laulupeo on peetud Soome Rahvahariduse Seltsi korraldusel ja 1931. a. laulupeo Helsingi mitmete liitude poolt ühiselt.

Nagu ülaltoodust nähtub, on soome lauljaskond oma kooriliidu juhtimisel alles nüüd laulupeo korralduse teinud oma asjaks, laulupeo ise on aga Soomes rohkem provintsi asjaks; on siis ka üsna loomulik, et nad kannavad üsna provintsiikkum ilmet. Ja kas ehk just sellepärast nad polegi jõudnud kujuneda suurteks üldrahvuslikeks massisündmusteks? Päälegi ju soomlased ise avalikult kaebavad, et neil rahvuslik ühistunde on nõrk!

Meie Eesti laulupeod on juba ammugi hiilgavalt teostanud oma esialgse ülesande — rahvuslik ärkamiseprotsess on nende suurteene. Soomes nähtavasti seisab laulupidudel see ülesanne suurel määral siiski alles ees. **AIL.**

maalse tunde äratamine ongi alati olnud eesti laulupidude kõrgeimaks eesmärgiks.“ („Suomen Musiikkilehti“ nr. 6 — 1934, lhk. 145.)

Üsna pika artikli eesti laulupidude kohta toob aga Tampere suur päevaleht „Aamulehti“ 3. VI 1934. a. nr. 171. Ta alustab oma kirjutist järgmiselt:

„Nüüd laulupidude ajal on huvitav teada saada, mäherdusi laulupidusid on olnud muis mais ja meie lähedases naaber- ja sugulasmaas, Eestis, ning missugune tähendus neil on olnud rahva elus. Me kõik mäletame, et alles mullu suvel oli Tallinas suur ja õnnestunud laulupeo, millest võtsid osa 17.000 lauljat ja mängijat. See on suurejoonelisim tõendus, kuidas rahvas armastab muusikat, kuid minu arvates on

see veelgi võimsam tõendus rahva üksmeelsest rahvustundest. See tunne on kindlasti vene survevalitsuse ajal aidanud eesti rahvast säilitada oma rahvusliku ühtekuuluvuse vaimu.

On eriti huvitav jälgida eesti üldlaulupidude saamislugu, vaid raskusi, mille vastu Eesti väike rahvas on saanud võidelda, neid sõjakavalusi, millistega ta on saanud end päästa, võides ühtlasi päästa oma rahvusliku olemasolu, milles just on üldlaulupidudel olnud eriti suur tähtsus. Neis Eesti rõhutatud rahvas võis väljendada rahvuslikke mõtteid ja teostada ühtekuuluvust, kuna samal ajal võõras võim maad vägivaldselt püüdis ümber rahvustada.“

Andes teele sõiduks põhjaliku ülevaate kõikide eesti üldlaulupidude kohta, lõpetab autor, Armas Saarinen, kirjutise järgmiste ridadega:

„Vaadeldes neid eesti laulupidusid, me ei või muud kui imestella seda sitkust, millega meie vennasrahvas on ka kõige

vägivaldsema survevalitsuse ajal võinud alal hoida oma rahvusluse. Kuid kahtlemata just needsamad peod on siin olnud suureks abiks. Neis on rahvustundend võinud vabalt leida väljapääsu tee muusika kaudu.

Meil soomlasil oli vene survevalitsus tunduvalt kergem. Võisime vabalt korraldada laulupidusid, ilma et meil loo saamiseks oleks tarvitsenud end peita mõne „sõjakavaluse“ taha. Sellegipoolest on meil põhjust võtta eesti vennasrahvalt eeskujut mitmeski suhtes. Rahvusliku ühtekuuluvuse tunne on meil veel kaunis nõrk. Just selles mõttes on Soome Kooriliit nüüd korraldatavais laulupidudes pannud erilist rõhku sellele asjale. Ka programmi koostamisel oli see seik mõõduandvaks teguriks. Ja Soome Kooriliit loodab, et lauljad ja mängijad kui ka peole tulnud publik saab neist pidustusist kunstilise nautingu kõrval ka uut virgutust rahvuslikus mõttes.“

LAULUPIDUSID -PÄEVI

MEESKOORIDE SUURPÄEV

Ülemaaline meeslaulupäev Pärnus

15. VII 1934

Kuivõrd õnnestunuks on osutunud mõte korraldada iseseisvaid meeslaulupäevi kord ühes, kord teises kodumaa linnas, sellest andis ilusaima tõestuse II ülemaaline meeslaulupäev pühapäeval 15. juulil Pärnus.

Asudes teele sõiduks Pärnusse, kindlasti kellelgi ei tõusnud kahtlust, et see meeskooride ühine üritus läheb sisuliselt hästi korda. Kartus oli vaid ilma pärast, oli õieti ainelise külje pärast. Kuid ilmataatki oli leplik — ta küll sähvis valku ja ähvardas vihmaga, aga ometi jäid tulemata päris pahandused. See'p siis soodustaski rahva rõhket osavõttu, ja mitte üksnes sisuliselt, vaid ka aineliselt võivad nüüd mehed oma laulupäevaga jääda rahule, samuti nagu on avaldanud suurimat rahulolemist nii avalik arvamine kui ka kuulajaskond, keda jatkus peoplatsile, plangu taha, mererannale, ligemasse suvitusraiooni ja parkidesse, raadio kaudu kuulama aga ka kaugemalgi.

Vanade roomlaste kombel võib öelda, et 15. juulil kõik Eesti teed viisid Pärnusse,

niipalju tuli siis rahvast kokku. Mõnede arvamise järele olnud sel päeval Pärnus kuni 20.000 võõrast ja tavaliselt samasuure elanike arvuga linn paisunud seega kahekordseks. Muidugi ei saanud keegi

lugada saabuvaid, kuid vanad pärnlased kinnitavad, et kunagi varem pole Pärnus nähtud säärast rahvahulka. Kui suur oli huvi meeslaulupäeva puhul Pärnu vastu, näitab kujukalt see, et naaberlinnast Viljandist sõitis kolm huvirongi vähemalt 3000 viljandlasega, — seega tervelt ¼ Viljandit kolis seks päevaks Pärnusse! Kõikide huvirongidega aga (pääle Viljandi omade tuli Tallinnast kaks ja Paidest üks) saabus Pärnusse 6000—7000 inimest, lisaks sellele veel sõitjad harilike sõidurongidega, laevadega, paatidega, autodega, omnibustega, jalgratastega, hobustega ja lõpuks ka jalakäijaid ligemast ümbrusest. Nii et polegi imestada, kui tuli kokku 15—20 000 võõrast. Et aga need võõrad, kes kogunesid just laulupäeva tõttu, Pärnu rahvale maha jätsid mitu korda suuremad summad, kui nad mõnekümnesediliste pääsmete kaudu kokku kandsid peokassasse, seda ei tarvitse tõestada — see on päevaselge, nagu see oligi selge Pärnu linnale, kelle õige suhtumine asjasse ja suur külalislahkus võimaldasidki II meeslaulupäeva pidamise Pärnus.

Lauluhelid Pärnus algasid juba laupäeval 14. juunil varahommikul,

mil rongiga Pärnusse saabus külalislauljaid Riist — Läti meeskoor „Dziedonis“, keda jaamas oli vastu võtmas Pärnu Helikunsti Seltsi meeskoor. Vastastikused

tervitused sooritati laulu saatel ja elagu-hüüetega, ning kogunenud publik aitas omapoolt luua peo meeleolu, osutades võo-rastele tähelepanu kätteplaksutamisega.

Samal päeval lätlased tutvusid Pärnuga ja asetasiid ka vabadussõjas langenute mälestussambale pärja. Öhtul aga

„Dziedonis“ andis erikontserdi „Endla seltsi saalis. Ümmarguselt 50-meheline kultiveeritud häälematerjaliga koor peenetundelise juhi L. Viegneri takti-kepi all esitas läbilõiget läti heliloomingust, pakkudes nüansirikkalt viimistletud ette-kandes laule läti vanema, keskmise kui ka noorema generatsiooni heliloojailt. Pikk kava koosnes enamuses kurvameelse põhi-tooniga lauludest ja koor hiilgas eriti pia-nissimoga. Kõik ettekanded võeti väga sooja aplausiga vastu publikult, keda või-nuks olla küll rohkem. Rida laule tuli korrata, A. Kalnin'i humoristlikku „Toho

kumas sagedasti valgemütsimehi. Püha-päeva hommikulus olid aga koos kõik koo-rid täiel arvul, mõned isegi suuremas koos-seisus, kui oli antud üles, ja lühikene eel-proov (ainukene, mis üldse peeti) eeldas üldkontserdile kõige paremat kordamine-kut.

Pühapäevased pidustused al-gasid pidulike jumalateenis-tustega,

elustades seega meie laulupidude vanu traditsioone ning aidates ka kiriklikele ringkondi uuesti ligindada laulupidudele.

Esmakordselt peeti laulupeo jumalatee-nistust apostliku-usu kogudusele, nimelt Pärnu Issandamuutmise kirikus, kus päa-le oma hää kirikukoori, (juhatajaks prees-ter T. Dubkovski) esines veel meeslaulu-päevast osavõtjana Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoor H. Zirnask'i juhatusel kol-me suurepäraselt kõlava lauluga, kuna

Meeslaulupäeva tegelasi: ülemine rida — meeskooride üldjuht J. Simm ja pillikooride üldjuht J. Vaks; alumine rida — laulupäeva aupatsoon O. Kask, meeskooride sektsiooni esimees J. Reinthal ja peotoimkonna esimees A. Jürvetson.

Ilseke“ koguni kolm korda, ning lakkama-ta nõudmiste pääle andis ka ohtrasti lisa-palasiid. Koorile annetati Meeskooride Sektsioonilt loorberipärg ja Pärnu linna-päält suur kimp veripunaseid roose.

Juba laupäeva öhtul

hakkasid mees- ja pillikoorid kogunema Pärnusse,

mille tänavatel ja rannal võis näha lii-

ülempreester J. Umarik soojade sõnadega jutlustas laulu osast eestlaste hinges.

Vaevalt lõppes jumalateenistus apost-liku-usuliste, kui algas pidulik talitus luteriusu Eliisabeti kirikus, kuhu oli kogunenud paartuhat inimest. Siin pidas praost A. Grünberg südamliku päevako-hase jutluse, käsitades laulu mõju vana-dest piibliaegadest meie päevini, ja mees-laulupäeva tegelastena esinesid Tartu

Peetri kog. 1. pihtkonna meeskoor L. Wirkhaus'i juhatusel 3 lauluga, ning Otepää Meestelaulu Selts A. Krentsi juh. 2 lauluga. Mõlemad koorid astusid üles kiiduväärsest ja andsid hää tõenduse, et meeslaul nii meie kirikukoorides kui ka väikealevites on küllalt kõrgel tasemel ning võib suure eduga sammuda kaasa meie meeslaulu üldise arengu võiduteel.

Rõõmsaks üllatuseks ka Pärnu saksa kogudus elas kaasa piduliku päeva. Säälses Nikolai kirikus kaunistas jumalateenistust Tallinna „Liedertafeli“ meeskoor, kes meeslaulupäeva külaliskoorina J. Gohsi juh. esines kirikus kahe ilusa lauluga (üks neist K. Türrpu' „Kyrle“) ja pärast kalmistul mälestas oma endiseid laulukaaslasi, kes on maetud Pärnus.

Vahepääl kasutasid lauljad-mängijad vaba aega kauni Pärnu vaatlemiseks ja rannalõbude nautimiseks, kuni kella kolme ajal tuli hakata

kogunema rongikäiguks.

Kui seni oli püsinud haruldaselt ilus suveilm, siis nüüd tugeva tuule tõukel kerkisid kohutavad kõuepilved. Mehed ei lasknud aga heidutada endid, vaid enamus koore tuli kogumiskohale Vabadusväljale koguni täies rivikorras, orkestrid mürtsuvad marsi kõlades. Ükskaks-kolm oli kõik korras ja 30 meesning pillikoori asetused oma lippude all järjekorda, eesotsas Kalevi maleva ja Pärnu tuletõrje orkestrid, siis Pärnu Helikunsti Seltsi meeskoor, läti „Dziedonis“ ja edasi loosi järjekorras. Kui kõige ette asus Meeskooride Sektsiooni juhatus ühes Lauljate Liidu lipuga, kantud kolmelt Pärnu meeskoori liikmelt, siis sekundipäält kell ¼4 p. l.,

täpselt määratud ajal alustas rongikäik liikumist peoplatsi suunas.

1000 meest sirgetes ridades vahetpidamata kestva muusika rütmis sammusid läbi tiheda inimurruga palistatud tänavate, eesti ja läti meestel valged, saksa külaliskooril mustad ühtlased vormimüttsid pääs, ka orkestrid kas kaitseliidu või tuletõrje vormis, pea viimasel kui kooril lipp ees, mitmel kooril lipukandjad toredate õlapaeltega..

Säärast ühtlast laulupeo rongikäiku ei ole meil varemalt nähtud,

ja rahvahulkade kestvad kiiduvaldused saatsid lauljaid-mängijaid kogu tee kuni peoplatsini mererannas spordistaadionil, kus suure rahvatungi tõttu rongikäiku kahjuks ei saadud viia lavale publiku eest läbi, vaid pidi juhitama staadioni tribüünilt. Seda valdavam oli aga pilt, kui lau-

lulava kogunes üleni täis valgemütsilisi lauljaid, keskel pillikoored.

Jällegi täpselt jõuti valmis üldkoori kohale asetamisega. Kuid siis piletikasade ees tekkis suure tungi tõttu ummistus, nii et tahes-tahmata tuli veidi oodata, kuni rahvas pääseb peoplatsile. Oodati mõned minutid ja varsti päälle kella 4

toimus meeslaulupäeva pidulik avamine

Lauljate Liidu esimehe prof. J. Aaviku kõnega, milles märgiti ära eriti meeskooride osa eesti laulupidude traditsiooni rajajaina, elluviijaina ja edasikandjaina ning kriipsutati alla seda suurt osa, mis on täita meeskooridel meie laulukultuuri arendamisel. Järgnes lühikene tervitus kõigile kokkutulnuile laulupäeva aupeatroonilt, Pärnu linnapäält O. Kaselt, ja Riigivanema ning Vabariigi Valitsuse nimel avas siis peo haridusminister N. Kann, kelle kõne lõpul lauldi ühiselt hümni orkestri saatel.

Nüüd ilm oli muutunud päris kurjaks:

peoplatsi kohale kuhjus tihedaid pilvemürakaid, kõu kärkis, pikne välkus ja töötas tulla sadugi. Kuid vaid ähvardamisega kõik see jäi, ja lõpuks polnud tervidust vihmavarjugi teha lahti! Kõrvetava päikese varjamine pilvedega osutus aga suureks teeneks publiku ja esinejate vastu.

Tugeva müristamise saatel tõusis juhatajatoolele maestro Juhana Simm ja

pidulik kontsert algas

Enn Võrgu sügavalt pühaliku uue korraliga „Eks teie tea“ (Helene Ranna' sõnad) ühendmeeskoori ja orkestri ettekandel. Massiivsed, tõsised helid suurelt ja võimsalt koorilt leidsid kohe sooja vastukõla publikus ja kutsusid välja elavaid kiiduvaldusi. Samuti ka teine ühendkoori laul, vanameister K. Türrpu' „Mull' lapsepõlves rääkis“ tungis kuulajalle südamesse, luues tiheda kontakti publiku ja lauljate vahel.

Seda järjest tihendasid üksikkooride ettekanded. Neid alustas

Võru Meestelaulu Selts

oma esinemisega K. Pütsepa juhatusel. Umbes 40—50 Võru meest kogunesid laululava keskele seltsi lipu alla ja oma moto järele laulsid kõigepäält A. Läte' võrdlemisi rasket „Unenägu“ suure eduga ning siis tõid esile koorijuht K. Pütsepalt lõbuba „Kaera-Jaani“, mis rajatud tuntuud rahvatantsu motiividele, vajaliku ülemelikkusega. Mõlemate lauludega Võru koor sai teenitud elavate kiiduvalduste osaliseks.

Viljandi Helikunsti Seltsi
50-liikmeline meeskoor

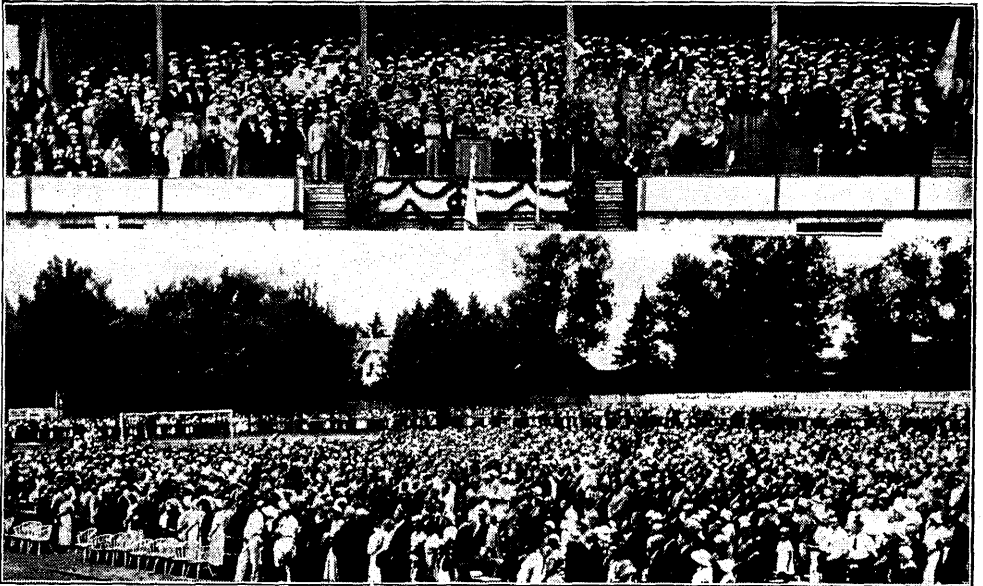
äratas tähelepanu juba distsiplineeritud kogunemisega lavale oma lipu alla, mida saatsid õlakutega varustatud lippurid, kusjuures koor oli riietatud väga ühtlaselt. Esitlenud end siis jõulise motoga, lauldi noore juhi H. Zirnask'i temperamentsel juhatusel noore helilooja Hillar Sakaria' huvitavat laulu „Eesti vaim“, esiettekandes suure hooga. Tõusvas tujus oma lõpunumbrina pakuti tuntud Mulgimaa poeedi H. Adamson'i mulgimurdelistele sõnadele Juhan Simmililt loodud väga

kandis edukalt ette eesti laulu, M. Hermani „Meestelaulu“, laitmatus eesti keeles, teenides sellega suuri kiiduavaldusi. Samuti suhtuti hästi teistesse ettekannetesse. Koor, mis üle 80 a. vana, oli väljas pea terves koosseisus, ligi 80 meest. Kaasas oli ka koori vana lipp.

Tartu Meeslaule Selts

lõpetas kava esimese osa kahe lauluga.

See koor on laiemalt tuntud kui edukas võistleja esikohale meie meeskooride seas; ta paneb erilist rõhku repertuaari uudsusele ja ilmekale tõlgitsemisele. Nüüd koor oli halbadest ühendusoludest

Pilte Pärnu laulupäevalt: ülal laululava meeskooridega; all vaade publikule.

meeleolukat, kord hellalt unistavat, kord hümnnina hõiskavat viisirikast laulu „Mulgimaale“, millega Viljandi koor rahva meeoleu õige osavasti oskas kasutada ja võttis vastu ettekannet väärivaid tormilisi kiiduavaldusi. Need ei lakanud autori tänamistega, vaid nõudsid kordamistki, et siis uuesti korrata kiiduavaldusi, millede saatel Viljandi koor lahkus lavalt samas kindlas korras, nagu ta sinna oli ilmunudki.

Omakohast sündmuseks kujunes Tallinna „Liedertafeli“ esinemine

J. Gohs'i juhatusel. Oli ju see esmakordne juhtum, et kohalike sakslaste laulukoor võtab osa eesti laulupäevast. Päälegi ta

hoolimata ilmunud kohale umbes pooles suuruses ja oma silmapaistva juhi E. Tubina käe all pakkus tõsist naudingut, esitades küpses ettekandes J. Simmi hoogsa „Kalevlaste laulu“ ja E. Tubina enese kauni „Karjase laulu“, mis K. Türrpu' auhinnakapitali võistlustel tunnustati möödunud aasta toodangus üheks paremaks lauluks.

Edasi järgnesid

ettekanded ühendatud puhkpillikoorigilt

Julius Vaksa juhatusel. Esitati kokku 5 pala, mis kõik läksid lodusasti, kuigi oli peetud vaid üks eelproov sama päeva hommikul. Suurte kiiduavalduste saatel täideti eeskava, kus esinesid mitmed

täiesti uued palad puhkpillidele. Puhk-
pillikoori ettekannete ajal

saabus peole riigivanem
K. Päts,

keda võeti vastu austusavaldustega.

Kui pärast lühikest vaheaega lavale
asus läti meeskoor „Dziedonis“, korraldati

ovatsioonid lätlastele

ja koori tervitati ühise Läti hümniga.
Läti mehed laulsid kaks laulu suure
virtuositeediga ja publiku nõudel pidid
nad kordama viimast laulu, A. Kalnin'i
„Kesse neida kangeid mehi?“

Üksikkoorina esines veel

Tallinna Meestelaulu Selts,

lauldes Udu Topman'i juhatusel kolm
K. Tüرنpu' tuntud laulu „Mu armas isa-
maa“, „Meil aiaäärne tänaval“ ja „Süda
tuksub“.

Siis kogunesid

uuesti lavale kõik mehed
ühiseks lõpukontserdiks,

ja Juhan Simmi kütkestaval juhatusel
kanti ette järjest tõusva meeleoluga pub-
liku rohkete liiduavalduste saatel E. Aava
„Nooruse aeg“ (korrati), J. Simmi „Aim-
dus“, R. Tobiase „Varas“ (korrati) ja
lõpuks noore helilooja G. Ernesaksa „Hak-
kame mehed minema“. Viimane kujunes
ühendkoori menukaimaks numbriks, lõpu-
lauluna ja teiskordsegi ettekande järele
ei tahtnud ega tahtnud lakata aplaus.
Sellepärast lisapalana lauldi veel M. Her-
mann'i õnnesoovitelegrammi ettekandmi-
se järele ta „Meestelaulu“, ning siis ütles

sooje tänusõnu

lauljaille, korraldajaille ja kõigile asja-
omastele kaunis pikaks kujunenud lõpu-
kõnes peotoimkonna esimees hr. Jürvetson,
kuna peo selle järele lõpetas Meeskooride
Sektiooni esimees J. Reinthal, avaldades
lauljate elaval hääkskiitmisel lootust, et

tuleval aastal kogunetakse
meestelaulupäevale mõnes
teises linnas.

Selle järgi tulid veel tavalised eladalask-
mised, kuni lõpuks lauldi ühiselt K.
Tüرنpu' „Lahkudes“, ja lauljad-mängijad
ning rahvas valgus kella 8 aegu õhtul
peoplatsilt laiali, viies kaasa ilusamaid
mälestusi sellelt meeskooride ühiselt ette-
võttelt, mis kujunes meeskooride jõu ja
distsipliini võimsaks demonstratsiooniks
ning annab meeskooridele uut hoogu eesti
meeslaulu suure tõusu teel.

Peokroonik.

VÖRU-VALGA-PETSERIMAA LAULUPIDU

Võru linnas peeti Lõuna-Eesti maakon-
dade ühist laulupidu, mis lähedalt sattus
kokku Võru 150-a. juubeliga. Mainitud
laulupidu kuulub suuremate sellelaadiliste
ürituste hulka käesoleval suvel. Ettekan-
netest võtsid osa 74 koori üle 2000 tege-
lasega; lauljaid oli tulnud ka teistest
maakondadest, mõned koorid üsna kau-
gelt. Publik külastas laulupidu enneole-
mata rohkelt arvu Võru kohta, mispärast
aineline külg kujunes täiesti õnnestunuks.

Rongikäigu alul ilm hakkas tekitama
muret, kuna tõusis äike suure tormiga ja
tuli vihma. Umbes tunni pärast aga võidi
asuda lauljate rivistamisele. Pidulikult or-
kestri saatel viidi Lauljate Liidu lipp ko-
gumisaika ja rongikäik algas liikumist
läbi linna, möödudes teel aukülastist
(Riigivanema ja Vabariigi valitsuse esin-
daja minister N. Kann, kaitsevägede
ülemjuhataja kindral J. Laidoner jt.).

Kuigi laulupeo ajal pilvitas ja natuke
vihmagi tibus, ei takistanud see asja
käiku. Võib öelda, et ilm võrulaste vastu
näitas üles suurt kannatust. Rohketele
kõnelemistele ja nii mõningatelegi vii-
vustele vaatamata saadi pidu lõpetada
kuivalt. Kõnede ja tervitustega esinesid
minister N. Kann, Lauljate Liidu esindaja
M. Ruubel, Võru linnapää F. Suit, Võru
maaavalitsuse esimees A. Kohver, Valga
esindaja Kõiv ja L. Liidu Võrumaa osa-
konna poolt E. Muuga.

Laulupeo üldkoore juhatasid K. Püt-
sep, K. Tuviike ja J. Saarniit; orkestrid
esinesid E. Tamme taktikepi all. Koorile
määratud kava kaldus suuremalt jaolt
vanema ja kergema toodangu poole; võib
öelda, et sama ilmet kandsid enamikus
ka kohalike autorite tooted. Väljapaist-
vam viimaste seast oli H. Kännu „Ilus
oled, isamaa“. Programmis leidis vähe
seda värskest ja sisulist ilmet, millele
võime rajada arendavat liikumist. Pidul
kui niisugune vajab ju edasi tungiva töö
kandvust, mis kindlustab lauljaskonda
seesmiselt. Selles valimikus osale laulu-
dele anname kindlasti aukoha, kuid muist
nendest oleks pidanud jääma eemale. Mis
puutub kohalike komponistide esinemisse,
siis on nende tööd teretulnud, kuid pal-
jas põhimõtte ei tohi kujuneda mõõduand-
vaks. Nii meie hakkame hädaohtlikult
vaatama üle kutsekunstnike loomingust
ja tegema väiksel viisil edevusi lokaal-
suse nime all.

Segakoori lauludest üks osa viidi läbi
üsna ladusasti ja hoogsasti, kuid muist
nendest kannatas mitmeidki puudusi.

Mõnel puhul tööde täitmine jättis tunduvalt soovida. Siin tuleb arvesse nii ettevalmistus kui ka käsitlemine kohapääl, mitme laulu puhul võib rääkida tempo ebasobivusest. Nagu ülesastumise tagajärjed lubasid veenduda, oli rohkem tähelepanu koondatud osale lauludest, millised õnnestusidki paremini. Selle kõrväl aga muist tundusid vähema hoole osalistena. Laulule kahjustavalt mõjus ka lava, mille laius ületas sügavuse. Samuti kajaseina puudumine nõrgendas jõude ja tumestas tasakaalu. Meeskoorid (õieti küll Võru Meestelaulu Seltsi koor) K. Pütsepa juhatusel esinesid distsipliinikalt; kavas pakuti vanu ja tuntud laule. Kõige kindlamini küll astus üles puhkpillikoor E. Tamme juhatusel. Selle osa täitmise poolest Võrus peetud laulupidu seisib võrdlemisi tähelepandavalt tasapinnal.

Kontserdi lõpus lauldi ühiselt „Isamaa ilu hoieldes“. Oleks kindlasti tulnud kasutada orkestri kaasmängu, et anda rohkem tusedust ja kõlavust.

Laulupeo kõrväl peeti Ap. Õigeusu kirikus ka vaimulikku laulupäeva N. Kokla' juhatusel. „Kandle“ anti täidetud saali ees operetti. „Kandle“ trupp oma oludes teeb nähtavat tööd; viimaste aastate jooksul on kasvanud pääle rida uusi jõude. Haruldaset palju operetipubliku seas oli väikseid lapsi; jäetagu need parem koju magama.

Külaline.

VÄIKESE PÕLTSAMAA SUUR LAULUPÄEV

Hää korraldus annab ilusaid tagajärgi ka üsna väikestes keskustes.

Kui tänavuste rohkearvuliste laulupäevade sarjast laiemaulatuslikkude Võru-Valga-Petsesimaa laulupeo ja Pärnus peetud I ülemaalse meeslaulupäeva kõrväl mõnda eriti tõsta välja, siis kahtlemata ühe säärasena peab kõne alla tulema Põhja-Viljandimaa I laulupäev Põltsamaal 10. juunil. See laulupäev kujunes meil üheks suuremaks tänavu ja väärib ka tähelepanu häast korraldusest tingitud ilusa kordamineku poolest, olles parimaks tõestuseks, et osaval organiseerimisel meil laulupäevad ka üsna väikestes keskustesse suudavad kokku tõmmata suuri rahvahulki.

Selle laulupäeva korraldajaks ei olnud üksik selts ega ka mõned kohalikud seltsid koos, nagu tavaliselt kohalikkude laulupäevade puhul, vaid siin oli asja oma hooleks võtnud Lauljate Liidu Viljandimaa osakond, rakendades kohapääl tegelikuks üldkorraldajaks oma abiesimehe hr. adv. Paul Petersoni, kes viis ülesande ka hiil-

gavalt läbi, nii et Lauljate Liidu Viljandimaa osakond võib tagasi vaadata jälle ühele kordalainud üritusele.

Oma ulatuselt see laulupäev tõusis paraja maakonna-laulupeo piirideni. Lauljaid-mängijaid oli 24 sega-, 4 mees- ja 7 pillikoorist kokku ümargusel 1000 tegelest, kusjuures pääle Põhja-Viljandimaa kooride olid kohal ka „Koidu“ segakoor, Helikunsti Seltsi meeskoor ja kaitseliidu orkester Viljandist ning rida koore kauge-malki, näit. Tartu Meeslaulu Selts, Mõisaküla segakoor Pärnumaalt j.n.e., kuid liiga laiutada ei olnud püütudki, katsudes alal hoida rohkem kohalikku iseloomu. Mis aga kõik ootused ületas, see oli peovõraste hulk. Neid voolas Põltsamaale kokku igast kodumaa nurgast ja väike linn oli külalisi küll kolmekordselt täis tuubituid, nii et ülemjuhataja kindr. Laidoner'i saabumisel oli raske pääseda läbi mustendavast rahvamassist isegi ülemjuhataja autol, millele politsei ometi katsus teeu hoida lahti. Laulupäeva määratud alguseks olid aga kõik pääsetähed, nii palju kui neid trükkida oli lastud, arvult 4200, viimteni müüdüd läbi ja rahvast lasti veel piletikontsudega peoplatsile, kuhu lahtise välja tõttu muide pääses ka rohkesti priikuulajaid, kelledega kokku publiku üldarvu võib hinnata kuni 6000 inimesele. Hoolimata säärasest rahvamurrust (Põltsamaas eneses on vaid 3000 elanikku väetitega kokku) oli kord siiski eeskujulik, rongikäik liikus täies korras ja viivitusi ei tulnud kava teostamisel ette.

Ettekannelet õnnestus laulupäev samuti kõige paremini. Laululava oli väga sobivalt mahutatud suurtest puudest palistatud kolmnurkse Vabadusplatsi ääres asetseva seltsimaja seinä kõrväle ja moodustas säääl toreda kõlaruumi, soodustades suurel määral laulu mõjulepääsu. Üldkoore juhata sid: segakoore Hans Kapp S. Jaanist ja Joosep Saar Viljandist, meeskoore Eduard Tubin Tartust ja pasuna-koore August Härm Viljandist. Kõik ettekanded võeti vastu elavate kiiduavaldustega ja kordamiste kõrväl tuli ka lisapalasi anda. Laulupäeva avas pikema ülesehitavat tööd rõhutava kõnega ülemjuhataja kindr. Laidoner, kellele korraldasti suuri ovatsioone. Tervitusi ütles teiste seas ka Lauljate Liidu nimel hr. M. Ruubel Tallinnast ja vaimuka peokõne pidas õp. Lattik. Peo lõpp muutus lauljate, üldjuhtide ja peokorraldajate kui ka publiku vastastikuseks elada-laksmiseks.

Ühenduses laulupäevaga korraldasti veel Põltsamaa kirikus vaimulik kontsert Tartu ja Viljandi meeskooride ja solisti hr. M. Taras'e ning orelikunstniku prl. M. Tari' kaastegevusel, kuna seltsimajas oli ilmalik

kontsert Põltsamaa oma sega- ja meeskoo-ride poolt. Ühtlasi terve päeva kava läks raadiosse.

Kogu sissetulek laulupäevast tõusis üle 2000 kr. Ülejärgist läheb suurem osa dr. K. A. Hermann'i mälestussamba püstitamiseks, mis toimub Põltsamaal veel käesoleval sügisel.

Nii lühidalt selle maa südame laulupäeva käik. Olgu aga nüüd veel märgitud, et see laulupäev on kujukaks näiteks, kuidas Lauljate Liidu mõju ennast paneb maksma maa kaugemateski nurkades laulupäevade korraldamisel.

Põltsamaal on ennegi laulupäevi peetud küllalt. Just küllalt, selles viga seisiski! Neid tehti igal aastal ja nad muutusid otse paroodilisteks, kuid kitsa ringkonna poolt, õigemini ühe isiku algatusel, korraldati neid edasi päris kiuslikult, kuigi nad ei tõmmanud ei lauljaid ega ka publikut. Ja just kui sihilikult kerkis Põltsamaa laulupäev, nagu neid nimetati, alati just siis päevakorda, kui Põltsamaal oli käimas mõni teine suurem üritus. Ühe sõnaga: paistis, et ei võidud sääl näha, kui teistel töötab minna hästi! — Seega üsna tüübiline väikelinna väikeste inimeste õhk-kond.

Kas võis säärast laulule ja lauljaile demoraliseerivalt mõjuvat olukorda Põltsamaal lasta muutuda püsivaks?!

Asjast haaras kinni Lauljate Liidu Viljandimaa osakond ja juba paar aastat tagasi asuti osakonna juhatuses kaaluma, kuidas leida väljapääsu. Lõpuks jõuti otsusele, et teisel teel ei saa Põltsamaal kor-

da majja ja ei suudeta tõsta lugupidamist kohaliku laulupäeva vastu, kui osakond ise peab korraldama seal laulupäeva, mis vastaks ülesandele.

Tänavu 10. juunil siis teostatigi see kavatsus Põhja-Viljandimaa I laulupäeva nime all, ja Lauljate Liidu Viljandimaa osakond suutiski pidustuse viia läbi eeskujulise korralduse juures säärase hooga ja niisuguses ulatuses, et ühe hoobiga laulupäeva nimi on Põltsamaal jällegi kõrge au sees ja tohiks küll loota, et omaaegsed õnnetud „Põltsamaa laulupäevad“ nüüd kaovad jäädavalt mälestusest ning püsima jäävad vaid ilusad „Põhja-Viljandimaa laulupäevad Põltsamaal“.

—s.

Laulupäev Kosel.

Möödunud jaanipäeval elas Kose laulu ja muusika tähe all. Vaimuliku laulupäeva puhul oli hommikul kontsert kirikus, millest võttis osa 8 laulukoori umbes 150 lauljaga.

Õhtul oli Hariduse Seltsi majas Kose õpetajate ühingu meeskoori kontsert A. Räsä's juhatusel. Viiulisoolosid esitas O. Kall.

Kuna koor on alles noor, ei sula hääled veel küllaldaselt ühte, mistõttu kõlapind on hõre ja laialivalgav.

Kavas oleks tahtnud näha ka uuemat meie meeskoori literatuurist.

Muide võeti ettekanded publiku poolt soojalt vastu.

L.

Julius Vaks oma orkestriga ringreisul

Ühenduses sõiduga Pärnu meeslaulupäevale, korraldas Kalevi Maleva orkester J. Vaksa juhatusel laupäeval 14. juulil kontserdi Pärnu mererannal. Rahvast kogunes sinna niipalju, et n. õ. pool Pärnut arvati olevat koos. Päälinna parim puhkpilliorkester oma ettekannetega võitis algusest pääle kuulajate südamed, ja vaibumata kiiduavaldused kroonisid tühjeda pillikoori suurt edu.

Pärnu meeslaulupäevalt mindi edasi Mõisaküla alevisse, kus esmaspäeval 16. juulil anti vabaõhukontsert sama suure eduga. Mõisaküla kaitseliit võtnud aga osa tuludest omale mingisugusteks korralduskuludeks, nii et sissetulekud pole olnud just suured, seda enam et väike alev ei suuda panna välja palju rahvast.

Täieliseks triumfiks orkestrile kujunes aga järgnev esinemine teisipäeval 18.

juulil Viljandis, kus Julius Vaks on olnud kauemat aega sõjaväe kapelmeistriks ja „Ugala“ teatri muusikajuhiks. Siin juba terve Viljandi oli tulnud välja, et jälle näha oma armastatud muusikameest. Jällenägemise rõõm muutus eriti liigutavaks, kui Viljandi rahva nimel Julius Vaksale anti üle suur kimp punaseid roose. J. Vaks tõsteti õhku, teda süleleti, talle karjuti elagu ja hurraa, ning lõpuks olid paljudel rõõmupisarad silmis. Orkestriettekanded võeti aga vastu Viljandis enneolemata kiiduavalduste tormiga, ja raske oli mängule saada pääle lõppu, sest ikka ja ikka jälle puhkesid kiiduavaldused. Pääle kontserti oli veel J. Vaksa auks korraldatud koosviibimine.

Orkester jõudis Tallinna tagasi kolmapäeval 19. juulil, tehes omnibusel pika tuuri ümber poole Eesti.

meeskooride nurk

Toimetaja: A. Loorits, aadr. — Lauljate Liit, Tallinna, Lai tän. 7

Tallinna Meestelaulu Seltsi tegevusest 1933/34. aastal.

Nagu ikka, nii ka möödunud hooaega Tallinna Meestelaulu Selts alustas 1. septembrist. Traditsiooniliselt peeti regulaar-seid harjutusi kaks korda nädalas kuni 1. maini, tänavu aga erirühmadele Tartu kontserdi ja II ülemaalse meeslaulupäeva puhul veel päraststi; samuti esinemiste ja väljasõitude eel oli harjutusi erakord-selt sagedamini. Harjutustel õpiti ära hulk uusi laule ja valmistuti reaks kor-daläinud esinemisteks.

Kokku on seltsil hooaja jooksul avalikke esinemisi olnud 15 korda. Esimene esi-nimine oli juba mõned päevad pärast hoo-aja algust. Nimelt 10. sept. 1933 avati kindr. Unt'i hauasammas kaitseväe kal-mistul, kus selts kandis ette kaks laulu. Sellele järgnes külaskäik Helsingisse, kus anti 75. kontsert konservatooriumi saalis 20. okt., kuna järgmisel päeval lauldi hõimupäeva pidul ja 22. okt. akadeemilil-sel jumalateenistusel Helsingi ülikooli au-las. Tallinnas oli 76. kontsert 4. no-vembril. Edasi esineti: 6. dets. hõimu-aktusel Soome Vabariigi aastapäeva puhul ja 16. dets. Tallinna Kooliõpilaste Pataljoni 15. aastapäeva kontsertaktusel. Jõuluvaheaja järele tuli 10. veebruaril seltsi 18. aastapäeva puhul kontsert-aktus ühes koosviibimisega ja siis 12. veebruaril esinemine kindr. J. Laidoner'i 50-a. sünni-päeva puhul ning 23. veebruaril riigi-vanema K. Pätsi 60-a. sünnipäeval. Nüüd järgnes seltsi 78. kontsert kahel õhtul, nimelt 17. ja 21. aprillil ning esinemine Vabadusristi 15. aastapäeva aktusel 10. mail. Seltsi 79. kontsert korraldati Tar-tus 13. mail, ning lõpuks selts võttis osa 15. juulil Pärnus peetud II ülemaalsest meeslaulupäevast ja esines sääl erikoo-rina. Seltsi koorjuhiks oli endiselt prof. A. Topman, kes juhatas koori ka kontsertidel ja esinemistel, väljaarvatud esinemine Pärnus, kus juhatas hr. U. Topman. Kontsertidel olid solistideks: prl. Helmi Betlem, hr. Udu Topman, prl. A. Vuorjoki (Helsingist) ja prl. Else Klement ning pääle nende seltsi 18. aastapäeval lauluvennad Kubu, Mõttus ja Kaasik.

Pääkoosolekuid on hooaja jooksul pee-tud 3, nimelt erakorralised 17. okt. ja 24.

jaan. ning korraline 25. oktoobril. Era-korralisel pääkoosolekul 17. okt. otsus-tati külaskäik Helsingisse, kuna 24. jaan. valiti seltsi auliikmeks Lauljate Liidu esimees prof. Johan Aavik. Külaskäi-gul Helsingisse valiti sõprusliikmeks Emil Vesterinen, Aarne Uusikylä, K. A. Vende-lin ja Erkki Saarinen. Kontserdi puhul Tartus tunnistati sõpruskooriks korp. „Filiae Patriae“ naiskoor, kuna sõprus-liikmeteks valiti Tartu Meeslaulu seltsi esimees Jaan Sutt ja koorijuht Eduard Tubin ning Akadeemilise Meeskoori esi-mees Alo Tiik ja koorijuht Richard Riitsing. Märkimisväärt on asjaolu, et Tartu kontsert toimus ülikooli aulas, mida tavaliselt ei anta kasutada väljaspool akadeemilisi ringe seisvalle organisat-sioonele.

Muudest sündmustest seltsi elus tuleb mainida uute lauljate pidulikku vastuvõt-tu 11. oktoobril, mil üle 30 lauluvenna said kooriliikmeteks ja koor paisus 225-liikmeliseks. Seltsi 76. kontserdil 4. nov. järgnes omavaheline loterii-allegri, mis andis hädad tulu seltsi kassale. Suuremaks sündmuseks oli aga seltsi aastapäev 10. vebr., mil üle anti rinnamärke ja diplo-me seltsi senioridele ja toetajaliikmetele: 15-a. tegevuse eest 2 isikule, 10-a. tege-vuse eest 10 isikule, 15-a. toetajaliikmeks olemise puhul 8 isikule ja 10-a. toetaja-liikmeks olemise puhul 37 isikule.

Seltsi esimeheks oli endiselt hr. M. R u u b e l.

„Eesti Laulumehed“.

Läinud hooaja lõpuks suurenes meie meeskooride pere noore vennaga, kooriga „Eesti Laulumehed“.

Kui vaadelda koori saamislugu, siis näeme, et koori asutajateks olid Felix Espenberg, Roland Vallo ja Arthur Eglon. Asutajad, töötades välja koori põhikirja ja võttes koorile nimeks Tallinna Meeskoor „Eesti Laulumehed“; 12. märtsil 1934 antud palve tulemusena koor regist-reeriti siseministri otsusel 18. aprillil nr. 4312 all.

Nüüd, kus luba oli käes, otsustasid asu-tajad koori tegevust kohe alustada ja 4-dal mail s. a. kokkukutsutud koosolekul, millest võttis osa 30 isikut, valiti ajutine juhatus. Juhatus oli kuueliikmeline,

kuhu kuulused: juhatuses esimees Felix Espenberg, sekretär Arthur Eglon, kassapidaja Roland Vallo, ametita liikmed Arthur Landt, Rudolf Martinson ja Albert Kruusimägi.

Koor algas tegevust 8. mail 1934. a. kahe lauluprooviga ja ühe häälesäädmise tunniga nädalas. Koorijuhiks palgati helilooja Evald Aav, kuna häälesäädmise usaldati Tenno Vironi'le. Kooriharjutusi peeti Jahimeeste seltsi ruumides, hiljem NNKÜ saalis.

Pääkoosolek, millest võttis osa 62 liiget, peeti 14. juulil 1934. a. Koosolek valis koori esimeheks Felix Espenberg'i ja juhatusse Roland Vallo', Arthur Landt'i, Rudolf Martinson'i, Albert Kruusimäe ja Arthur Eglon'i. Juhatuses ametite jaotamisel jäid abiesimeheks Arthur Landt, sekretäriks Arthur Eglon, kassapidajaks Roland Vallo, arhivaariks Rudolf Martinson ja majandajaks Albert Kruusimägi.

Revisjonikomisjoni valiti Richard Voiman, Julius Väli ja Valter Grünberg.

Esimene esinemine oli kooril 15. juulil II ülemaailisel meeslaulu päeval, kus koor esines 84-liikmelises koosseisus. Praegu on kooris 98 liiget.

Järgmisel hooajal, mis algab septembri alul, on kavatsus korraldada kontsert, klubiohtuid ja pidusid. Muusikalise tasapinna tõstmiseks tahetakse anda õpetust laulus ja muusikas, arendada rahvusliku ning seltskondlikku ühistunnet ja lauluvennalist suhtumist oma liikmete kui ka sõprusühingute vahel.

A. E.

Põltsamaa Meeslaulu Seltsi tegevusest.

Põltsamaa Meeslaulu Selts asutati 11. novembril 1931. a. tolleaegse Põltsamaa Meestekoori lauljate poolt, missugune koor juba mitu aastat tegutses V. Aller'i juhtimisel. Seltsi asutamisel astus liikmeks 21 lauljat-tegevliiget; käesoleval aastal on tegevliikmete arv kasvanud juba 41-ni, päälle selle on tulnud juure veel 14 toetajaliiget.

Oma ligi kolmeaastase tegevuse jooksul organiseeritud koorina on ära õpitud 51 laulu kodumaa- ja naaberrahvaste heliloojatelt. Selle aja kestel on seltsi koor esinenud 8 iseseisva kontserdiga ja kaunistanud päälle selle pidulikke aktuseid ja jumalateenistusi meestelauluga.

Suureks puuduseks on olnud asjaolu, et kohapääl ei ole leida kedagi, kes koori liikmeile oleks õpetanud häälesäädet. Sellepärast on aetud läbi koorijuhile sellekohaste lühemate näpunäidetega, niipalju kui tal selleks aega on jäänud üle. Oma lähemas töökavas loodab selts ka seda küsimust korraldada.

Möödunud kevadel muretses selts omale lipu, mille kavandi valmistas kunstnik Ed. Järv, kuna õmblustöö teostas käsitööpeetaja prl. L. Köst. Lipp anti koorile üle pidulikul koosolekul 21. juunil läinud aastal ja on oma nägususega saanud laulupidudel ja laulupäevadel üldise tähelepanu osaliseks. Samuti on seltsil oma rinnamärk, ka kunstnik E. Järve kavandi järele valmistatud.

Möödunud tegevusaasta raskuspunkt langes kontserdile, mis korraldati seltsi aastapäeval 11. novembril; kevadisel poolaastal anti ainult odavahinnaline rahvakontsert varem õpitud paladest. Kuna selts kavatses võtta osa mitmest laulupäevast, siis oli kevadine poolaasta jäetud rohkem nende kavade läbitöötamiseks. 21. mail käis seltsi koor Pilstvere vaimulik laulupäeval, 10. juunil võttis osa Põhja-Viljandimaa laulupäevast Põltsamaal ja 15. juulil II meeskooride laulupäevast Pärnus.

Selts on jõudnud välja loomise ja korraldamise ajajärgust ja võib eeloleval tegevusaastal täie energiaga anduda meeslaulu kõrgemale järjele tõstmisele kohapääl. Kuigi koor ei suuda tõusta meie paremate meeskooride tasemele, tahab ta siiski väärilikalt esitada meeslaulu Põltsamaal, kus juba ligi 100 aasta eest kõlasid esimesed eesti koorilaulu helid.

Seltsi juhatuses on käesoleval aastal: Reinhold Vassil (esimees), Johannes Mäll, Johannes Kont (laekahoidja), Joosep Mõtus (sekretär), Friedrich Sinka, Villem Aller (koorijuht) ja Arnold Tähnas.

Lipp Haapsalu Meeslaulu Ühingu.

Neljapäeval, 9. aug., annetati Haapsalu Meeslaulu Ühingu lipp ühingu toetajaliikmete poolt. Sel puhul peeti aktus lossiaias. Lipu pühitsemist toimetasis Tallinna Jaani kog. õpetaja A. Sternfeldt ja kohalik preester Männik, kusjuures koor laulis E. Vörgu „Eks teie tea“ ja F. Schubert'i „Püha“. Lipu andis üle linnapääl dr. Alver, kes lõi lipuvardasse ka kuldnaela linnavalitsuse poolt. Järgnes tervitus ja naelu realt Haapsalu organisatsioonelt. Telegrammiga tervitasid muuseas Lauljate Liit ja Meeskooride Sektsioon, Tartu Meeslaulu Selts jne.

Uue lipuga ühing käis 12. aug. Lihula laulupäeval, kus esines erikontserdiga Lihula kirikus ja võttis osa ka laulupäeva kontserdist.

Meestelaulu Selts Apja.

Abja tõsimulckide mõttes mõlkus juba mõnda aega kavatsus asutada meeskoori, et püsivalt harrastada meeslaulu, mis suu-

daks kosutada abjakate südant ja rõõmustada meelt. Raskusi tekitas aga kohase juhi puudumine. Nüüd järsku lahenes asi selle tõttu, et Apja määrati uueks kons- taabliks hr. Kivi, kes on õppinud konser- vatooriumis, ja nõustus meeskoori juhtimi- sega. Kohe kutsuti asjaosalised kokku ja

15 mehega peeti ära asutamiskoosolek, kus otsustati ellu kutsuda Abja Meestelaulu Selts ja asuda energiliselt tegevusse. Seltsi juhatusse valiti päälle koorijuhhi hr. Kivi' veel hr-ad Nõmm, Kunimägi ja Indus, ning koosoleku lõpul lasti ka laulul kõlada.

Mulk.

Muusikamuuseumi V ringreis

algab septembri esimestel päevadel ja kes- tab 42 päeva vahetpidamata. Ringreisul külastatakse peamiselt maasaale Harju-, Viru- ja Järvamaal, linnades peatutakse ainult Paides ja Türil.

Eesmärgiks on siin tutvustada laiemat seltskonda meie rahvamuusikaga algupä- rasel kujul, vanade laulikute ja pillimeeste isiklikul esinemisel. See muusikaline va- navara on rahva seast juba pea täiesti kadunud, eriti raske on praegusel ajal leida veel sääraseid vanu, endiseid küla- kunstnikke, kes osutuvad võimelisteks la- vadel esinema. Kasvavale põlvele on pe- dagoogilises mõttes aga sedalaadi ette- kanded väga tarvilised, sest teist võima- lust rahvaviisidega tutvunemiseks origi- naalsel kujul käesoleval ajal enam ei ole.

Õigusega nimetavad kuulajad — eriti õpetajad ja teised haridustegelased — sel- liseid ettekandeid ajaloo õppetunniks, mi- neviku peegliks, rahvusvaimu kõvenda- jaks ja äratajaks, elavaks muuseumiks jne.

Ettekannetel tutvustatakse kuulajaskon- da ka muusikamuuseumi sihtide ja põhi- mõtetega ning väljapanekutega (Muusi- kamuuseum avati 1. märtsil s. a. Tallin- nas, konservatooriumi majas, Müürivahe tän. nr. 12 ja on avatud pühapäeval, teisi- päeval ja neljapäeval kella 12—2).

Ringreisust saadav tulu läheb Muusika- muuseumi toetuseks, sest teisi tuluallikaid muuseumil ei ole ja välistoetust senini pole saadud. Ometi ei lõpe aga iga ring- reis puhaskasu ülejäägiga. Nii näiteks tuli ringreisul puhul Viljandimaal tunduv summa maksta juure, sest maavalitsus võttis ettekannetelt tulumaksu 20%.

Sisult on senised ringreisud ja ettekan- ded õnnestunud hästi, mida tõendavad ar- vustused ringreisuraamatus umbes paarilt- sajalt autorilt, mis eranditult on kiitvad.

Käesoleval ringreisul pakutakse kuula- jaskonnale päälle rahvalaulu ja pillimuusi- sika ka vanemaid ringmänge, seni ette- kandmata rahvatantse, rahvakombeid ja nalju. Nii kantakse ette elavaid lava-

pilte meie vanadest jõuludest, Näärist ja pulmast, kus esinevad vanad kui noored, elades tegevusele kaasa nii kõnes, laulus kui mängus, nagu see vanasti külas toi- mus.

Tegelastest esinevad: pulmapillimehed Lepiku Mihkel ja Männi Mart, Pärnumaalt, Torist, pakkudes harva ettetulevat kahe viiuli koosmängu; Peeter Piilberg — Jõe- lehtmest, Harjumaalt, esineb parmupillil, roopillil, vilepillil, sikusarvel ja eesti kandlil, võttes osa ka tantsudest, ring- mängudest ja teistest naljamängudest; laulik ja kõrvatsenaine Jäätna Mari, Aud- rust, Pärnumaalt, temperamendikalt teeb kaasa kõik ettekanded nii rahvalauludes, mängudes, tantsudes, jõulu- ja nääri- ning pulma ettekannetes; laulik Aleksander Jürgens, U.-Vändrast, omab päälle rahva- laulude haruldasi ettekandeid, nimelt — lindudelaule, missugused esmakordselt la- vadel esinevad; setu laulumees Anne Va- barn, kuulub oma improvisatsioonidega, kellelt üle 100.000 regevärsi rahvalaule üles on kirjutatud, esitab ülevoolavana võltsimata setu omapära; torupillimehena esineb uust täht — Rauna Jaan, Saaremaa metsanurgast, Mustjalast, tüübilise saar- lasena ei tee ta palju juttu, vaid paneb kohe torupilli hüüdma, mida käsitab suure eduga. Noortest esinevad — Eufrosine Truu — näitleja Tallinnast, ja Johannes Itnurm, vana ringreisutegelane ja tantsu- õpetaja, Roplast.

Need viimased meie rahvakunstnikud väärivad tõsist tähelepanu. Nendega, võib öelda, lõpeb meie rahvakunstniku seisus. Eelseisval sügisel ringreisul esinevad nad kui kevade kuulutajad ja võib olla — viimase luigelauluga! Kes küll tahaks eemale jääda tähendatud ettekannetest, meie mineviku muusika viimasest, hinges- tunud esinemisest?

Vanad on rõõmsad, kui neid tullakse vaatama ja on tänulikud, kui neid kuula- takse. Ärgem keelakem siis neile seda viimast austusavaldust!

Ringreisuga on kuulutatud.

MITMESUGUST

Pärnu- ja Tartumaa laulupidude noot valmimas.

Esimese uudisena laulukooridele eelolevaks muusikahooajaks on valmimas Pärnu- ja Tartumaa 1935. a. laulupidude noot. Tähendatud maakondlikud laulupeod peetakse üldjoontes sama kavaga, mis võimaldas anda välja ühise noodiraamatu ja millega saavutatakse suurt kokkuhoidu.

Noodiraamat, mille kirjastab Lauljate Liit, ilmub trükist juba lähemal ajal. Sisuks on rida laule, mis ilmusid varem trükist ja on võitnud meie lauljaskonnas hääd vastuvõttu, kuid päälle selle sisaldab noodiraamat ka laule, millised ilmuvad trükist esmakordselt. Noodiraamat tuleb umbes 70-ne leheküljeline.

Uute laulude võistluse laureaadiid selgusid.

Möödunud kevadel korraldatud uute laulude võistluse Žürii otsusi kinnitades avas Lauljate Liidu juhatus ühtlasi ka auhinna vääriliseks tunnustatud laulude autori-ümbrikud, millest selgus, et auhinnatud laulude autorid on järgmised:

Meeskoorilaulud:

1. Meeste laul — autoriks E. Vörk,
2. Legend — autoriks E. Vörk,
3. Muinasjutt — autoriks E. Vörk.

Segakoorigilaulud:

1. Me oleme põhjamaa lapsed — autoriks E. Aav,
2. Hosianna, tõstke häält — autoriks M. Saar,
3. Sul, sul, Jehoova, tahan laulda — autoriks M. Saar.

Nimetamisväärseks tunnustatud laulude autori-ümbrikud avatakse siis, kui autorid selleks annavad nõusoleku.

Nii auhinnatud kui nimetamisväärseks tunnustatud lauludest mitmed tahetakse kirjastada juba eelolevaks hooajaks.

Meeskoori laulude kirjastamisele loodi uus alus.

Möödunud II ülemaalse meeslaulupäeva puhastulu otsustas Lauljate Liidu Meeskooride Sektsioon kasutada uute meeskoori laulude kirjastamiseks. Päälle kodumaiste autorite laulude tahetakse kirjastada ka välismaa autorite laule, kusjuures viimaste arv ei võiks tõusta üle 30% kodusama autorite laulude arvust. Üldarvust kuni 20% võiks olla vaimulikkud laulud. Laulud ilmuksid perioodilises sarjas nimega „Eesti Meeslaul“. Kuna Lauljate Liit saab kirjastada vaid selliseid laule, mis ei käi ettekandetasu alla, siis autori-

tel tuleb sõlmida kirjastamisele tulevate laulude suhtes vastav lepe. Selle juures aga on otsustatud maksta autoritele ettekandetasu sel juhul, kui laul kantakse ette üldlaulupidudel Kr. 10.—, maakondlikel laulupidudel ja laulupäevadel Kr. 5.—, laulupidudel üksikkoori ettekande puhul Kr. 3.— iga laulu eest. Tähendatud tasude sissekasseerimise võtab endale Lauljate Liit ja annab tasud terves summas üle autoritele. Honorari on otsustatud tasuda Lauljate Liidu tavaliste normide järgi. Nootide väljamüügi hinnaks on määratud 4-ja leheküljelise ande eest Liidu liikmeile 10 senti, teistele 15 senti. „Eesti Meeslaulu“ toimetajaks valiti helilooja G. Ernesaks.

Esikätt tulevad kirjastamisele populaarsema ilmeaga laulud, millised oma tehniliselt raskuselt sobivad meie meeskooride keskmisele tasemele, kuid selle juures tahetakse pühendada tähelepanu ka suuremat ja vilunumat ettekannet eeldavaile helitöödele.

Esmajoones tulevad trükkimisele need laulud, millised on auhinnatud Lauljate Liidu kevadisel laulude võistlusel. Päälle selle on astunud läbirääkimisse läti autoritega, et kirjastada paari laulu läti meeskoori „Dziedonise“ repertuaarist, mis tähendatud koor kandis ette kontserdil Pärnus.

Metoodika materjale koolilaulu alal.

J. Käiselt toimetatavas metoodiliste käsiraamatute sarjas ilmub augusti lõpuks Riho Pätsult laulmise õpetuse osa kahe töövihuga V ja VI õppeaasta jaoks. Vihud on varustatud õppematerjaliga ning harjutustega ja ülesannetega õpilaste iseiseivaks töötamiseks. Vastavates klassides käsitatavale lauludele on antud liidetud rütmilised kaasmängud. Materjalid esinevad kohastatult üksiktundidele liitklassides. Pakutakse tabeli mustreid rütmi ja meloodika käsitlemiseks. Materjalid ilmuvad Õpetajate Liidu poolt „Töökooli“ kirjastusel.

Et õpetuse edu väga tähtsal määral oleneb tööviisidest, siis need materjalid kindlasti toovad tunduvat abi koolilaulu alal, kuna R. Pätsu tunneme tubli jõuna laulupedagoogikas.

Raudteelaste Ühingu „Kalju“ segakoor Lätis kontsertreisul.

Raudteelaste Ühingu „Kalju“ segakoor külastas augusti keskel Riiat, kus sooritas rea esinemisi eesti repertuaariga. Esineti

Riia ringhäälingus ja mererannas sümfooniakontserdil. Pääle selle lauldi eesti laule grammofooni-plaatidele. Koori juhatas H. Rosmann. Kavas oli Tobias'e, Võrgu, Vettiku, Läte', M. Hermann'i ja A. Kapi laule.

Uus Eesti ooper.

Mõni hää aasta tagasi kuuldus, et selleaegne haridusministri abi, kadunud hr. F. V. Mikkelsaar, kes oli tuntud ka näitekirjanikuna, on Bornhöhe „Tasuja“ ainetel koostanud ooperi libreto. Teadmatuks aga jäi, kellele see libreto on antud edasi ooperi loomiseks ning pärast hr. Mikkelsaare surma tekkis juba arvamisi, et kõnesolev libreto on läinud kaduma.

Nagu nüüd selgub, on see libreto siiski leidnud kasutamist heliloojalt ja pikema töötamise järele on kõnesolev ooper tänavu lõplikult valminud R. Kalbek'il Helsingis.

Hr. Kalbek on pärit Narvast ja lõpetanud Peterburgi konservatooriumi. Töötab juba 7—8 a. Helsingis linnaorkestri esimese fagotistina ja pianistina. Varemalt ta on mänginud „Vanemuise“ sümfooniaorkestris ja aastat 10 tagasi ta oli „Endla“ teatri muusikajuhiks Pärnus. Ta soovitas tänavu Haapsalus, ja kavatseb oma ooperi esitada „Estoniale“, et kodumaiset ainet esmakordselt tuua kodumaa lavale.

Laiuse Mõisavälja segak. sai lipu.

Eesti kooridel on ajajooksul kujunenud mitmed ilusad traditsioonid. Üks nendest on oma lippude evimine. Paljud koorid omavad neid juba vanemast ajast, paljud muretsevad veel praegu.

Pühapäeval, 1. juulil 1934. a. sai Laiuse Mõisavälja segakoor omale lipu, mispuhul toimus lipu õnnistamine Laiuse ajaloolistes lossivaremetes. Pidulikult talitusel olid tarvitusel laululehed. Vaimuliku talituse toimetas Laiuse ev. luteriusu koguduse õpetaja J. Järve. Külalisena võttis osa ja pidas peokõne ülikooli rektor prof. dr. J. Köpp.

Osa võtsid veel mõned naabersegakoorid. Laulukoor esines ettekannetega oma peopäeval. Olid ka mõned ettekanded ühen-

datud kooridelt. Laiuse Mõisavälja segakoor on töötanud hulk aastaid koolijuhataja Karl Jaama juhatusel.

S. Tobias Väike-Aasias.

Sylvia Tobias, kadunud helilooja Rudolf Tobias'e tütar, viibib praegu Türgimaal, Ankaras, kus tema mängib harfi Kemal paša orkestris ja annab tunde muusikaõpetajate seminaris. Mäletavasti esines S. Tobias mõne aasta eest Tallinnas ja teistes linnades oma kontsertidega. Kuna temal ei läinud korda leida endale kindlat teenistust Eestis, lahkus ta siit ja asus esialgu Saksamaale ja säält Türgimaale. Kuid ka kaugelt Väike-Aasiast on tema kirjavahetuses oma väheste tuttavatega kodumaal ning ootab võimalust leida siin ükskord teenistust oma erialal (s. o. harfimängus).

S. Rahmaninov tuleb Eestisse.

Kuulus pianist ja helilooja S. Rahmaninov kavatseb külastada eeloleval sügisel Eestit, peatudes siin oma sugulase vürst Volkonski' juures Keila-Joal. Kuuldavasti kunstnik, kes viibis kauemat aega Ameerikas, kavatseb esineda Eestis ka kontserdiga.

„Raadioaparaat kuulub pimedale inimesele raudvara hulka“

— otsustas mõne aja eest Leipzigi ringkonnakohus, loobudes andmast täitehete võlglaste pimedale sõjainvaliidile raadiovastuvõtja aresti alla panemiseks.

Leedus 1938. a. laulupidu.

Nagu Leedu lehed kirjutavad, peetakse Leedus 1938. a. suvel üldlaulupidu. Eeltoodega on juba alustatud ja lühikese ajaga on osavõtjatena registreeritud 163 laulukoori 6000 tegelasega. Ollakse aga arvamisel, et lauljaid koguneb kuni 12.000.

„Muusikalehe“ aastatellijale

Ühel ajal käesoleva numbriga saadeti välja hinnata kaasandena II ülemaalse meeslaulupäeva juht, milline annab rohkete piltidega ilustatult ülevaadet tänavusuvisest meeslaulu suumpäevast Pärnus.

Materjalide kasutamine allikat nimetamata on keelatud.

PÄÄTOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium: R. RITSING
A. ÜKSIP, E. REINING, A. LOORITS

Väljaandja Eesti Lauljate Liit, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

A-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk 42, 1934

Uudiseid puhkpillikooridele

J. Flavik:

„Oh seda elu ja õnne“,
hind L. L. liikmeile Kr. 2.50,
teistele Kr. 3.50

M. Lüdig:

„Avamäng-Fantaasia“,
hind L. L. liikmeile Kr. 2.70,
teistele Kr. 3.70

Ed. Liinev:

„Talupoja tants“,
hind L. L. liikmeile Kr. 1.70,
teistele Kr. 2.70

Eesti Lauljate Liidu

Kirjastus Tallinn, Lai t. 7

P. PRESSNIKOFF

Kontsert, saade, tun-
nid, klaver ja orel.

Tallinnas ja väljaspool.
Tallinn, Pikk 66—1.

AUGUST PERMANN

O-ü „Esto-Muusika“ ja Tallinna
Konservatooriumi klaverimeister
ja -häälestaja.

Tallinn, Vambola tän. 8—15. telef. 453-26.

NIINA MURRIK-POLONSKY

klaveristuudio

Tallinn, Tõnismägi 7. Tel. 449-58.

Kõnetunnid 9—10 ja 4—6.

MUUSIKAMUUSEUMI V RINGREISU PUHUL

4. septembrist kuni 18. oktoobrini s. a.
rahvalaulude, pillide, jõulu-, nääri- ja
pulmalaulude, kommete, naljade, ja ring-
mängude ning rahvatantsude eeskavaga
küllastakse alljärgnevaid saale:

SEPTEMBRIS:

4. Tallinn, Kopli Rahvamaja,
5. Nehatu,
6. Jägala,
7. Kolga,
8. Kuusalu,
9. Loks,
10. Võhma,
11. Käsmu,
12. Läsna,
13. Haljala,
14. Liiguste,
15. Vihula,
16. Kunda,
18. Selja,
19. Viru-Nigula,
20. Saka,
21. Konju,
22. Toila,
23. Illuka,
24. Mäetaguse,
25. Iisaku,
26. Mustvee,
27. Tudulinna,
28. Oonurme,
29. Lohusuu.
30. Avinurme.

OKTOOBRI:

2. Leakvere,
3. Viru-Roela,
4. Viru-Jaagupi,
5. Kadila,
6. Tamsalu,
7. Järva-Jaani,
8. Tammiku-Kaavere,
9. Aravete,
10. Järva-Madise,
11. Roosna-Allika,
13. Järva-Peetri,
14. Paide,
15. Kirna,
16. Türi,
17. Kolu,
18. Kärü.

Ettekanded kell 1 päeval õpilastele ja vanadele
ja õhtul rahvale. Pääsetäht õpilastele ja üle
80 aasta vanadele 20 senti. Kehvad õpilased ja
kehvad vanad pääsevad maksuta. Need ette-
kanded mainitud saalides enam ei kordu.

Kuulajaid palutakse ilmuda rahvariideis.

JUHATUS.

Teatage rahvalaulikuid, pillimehi, rahva-
pille ja teisi muusikalisi mälestusi aadr.:

MUUSIKAMUUSEUM, TALLINN

Segakooridele algavaks muusikahooajaks:

	Hind	Hind ELL liikmete
Aavik, J. „Meie laul“ anded 1—8	0,12	0,12
Ostes korraga 10 eks. ande hind 10 s.		
Aavik, J. „Meie laul“ brošüüritud	0,80	0,80
„Eesti Laul“ annete kaupa 1—8	0,15	0,10
Eesti Lauluvara (koorilaulu antoloogia)	2,50	2,—
Jürgenson, J. „Vaimulikud laulud“	0,65	0,60
„Lemmiklaulud“ annete kaupa nr. 1—8	0,12	0,12
Ostes korraga 10 eks. ande hind 10 s.		
Lüdig, M. „12 laulu segakoorile“	1,—	1,—
Muusikalehe noodilisa 1924. a.	0,75	0,50
Muuga, E. „Minu lind“	0,10	0,10
Nerep, V. „Las kasvame“	0,10	0,10
Päts, R. „3 rahvalaulu“	0,35	0,30
Rahvakoorigid annete kaupa 2—20	0,12	0,10
Saar, M. „Segakoorigid“ I	0,80	0,80
Samas kogus olevad laulud üksikult:		
Saar, M. „Lindude laul“	0,16	0,16
Saar, M. „Latse hällütamise laul“	0,16	0,16
Saar, M. „Ärge naerge neidusida“	0,16	0,16
Saar, M. „Miks sa nutad tammekene“	0,32	0,32
Saar, M. „Segakoorigid“ II	0,80	0,80
Samas kogus olevad laulud üksikult:		
Saar, M. „Sie om leelo liinast tuodu“	0,32	0,32
Saar, M. „Kõver kuuseke“	0,48	0,48
„Läksin kõrtsi aega viitma“	0,48	0,48
Saar, M. „Ketramas“	0,12	0,12
Ostes korraga 25 eks., hinnaalandus 20%.		
Saar, M. „Sind surmani“	0,18	0,18
Ostes korraga 25 eks., hinnaalandus 20%.		
Türnpu, K. „Vaata, see on Jumala tall“	0,10	0,10
Vedro, A. „Hümn“	0,30	0,15
Vettik, T. „13 segakoori laulu“	0,65	0,60
Vettik, T. „4 segakoori laulu“	0,35	0,30
Vettik, T. „Mu sünnimaa“	0,05	0,05
Vettik, T. „Kas tunned maad“	0,10	0,10
Vettik, T. „Vaid tõrvikud käes“	0,10	0,10
Vettik, T. „Teid ma tervitan eestlaste pojad“	0,10	0,10
„Kodumaa laul“	0,10	0,10
Vettik, T. „Lemmelaul“	0,10	0,10
Merikanto-Vettik „Kui tuli tumeneb“	0,10	0,10
Vettik, T. „Kanneldaja neiu“	0,10	0,10
Vörk, E. „Isamaa“	0,05	0,05
Vörk, E. Koorilaulud I	1,25	1,15
Vörk, E. Koorilaulud annete kaupa I—XII	0,12	0,12
VIII üldlaulupeo laulud	0,50	0,30
IX üldlaulupeo laulud	0,60	0,50
X üldlaulupeo üldkoorigi laulud	1,25	1,—
X üldlaulupeo erisegakoori laulud	1,—	0,70

Saadaval Lauljate Liidu büroos,

Tallinn, Lai 7, telefon 431-82.